

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка 2 курсу 12-283 Мз групи
Спеціальності 262 Правоохоронна діяльність
Освітньо-професійної програми
«Правоохоронна діяльність»

Рожина Владислава Іванівна
Керівник: д.ю.н., професорка Правоторова О.М.
Рецензент: к.ю.н., доцент Проценко М.В.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Загальні засади правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.....	9
1.1. Розвиток інвестиційного законодавства незалежної України.....	9
1.2. Поняття, зміст інвестиційного клімату як невід’ємної складової правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.....	17
РОЗДІЛ 2. Особливості правового регулювання інвестиційної діяльності в аспекті досягнення позитивного інвестиційного клімату в Україні.....	29
2.1. Форми, методи та способи, які впливають на правове забезпечення інвестиційної діяльності.....	29
2.2. Правові засоби, які впливають на правове забезпечення інвестиційної діяльності.....	37
РОЗДІЛ 3. Напрями вдосконалення механізму правового регулювання інвестиційної діяльності в аспекті досягнення позитивного інвестиційного клімату в Україні: проблемні питання.....	42
3.1. Міжнародний досвід правового забезпечення інвестиційної діяльності, можливості адаптації до вітчизняного простору.....	42
3.2. Напрями вдосконалення правових засобів, які забезпечують позитивний інвестиційний клімат з врахуванням проблемних питань.....	52
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТОК.....	82

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах сучасного розвитку ринкових відносин в Україні та обрання чіткого геополітичного вектору, ціль якого – стати повноправним членом Європейського Союзу, а також активний розвиток інвестиційної діяльності, що пов'язується з формуванням ефективного механізму державного управління і правового регулювання такої діяльності – це одна із ключових задач реформування вітчизняної економіки. Саме залучення інвестицій є одним із основоположних чинників, при якому можливе економічне зростання загалом, а також, щоб підвищити життєвий рівень населення нашої країни, зокрема.

Послідовний еволюційний розвиток вітчизняної економіки потребує так званого позитивного інвестиційного клімату, характер якого проявляється через сукупність умов та факторів, вплив яких має вагоме значення в процесі прийняття кінцевого (позитивного) рішення потенційним інвестором стосовно початку інвестиційної діяльності. Провідна роль щодо формування позитивного інвестиційного клімату покладається саме на правове регулювання інвестиційної діяльності, тобто на комплекс норм правового характеру та інших правових засобів, за рахунок яких можливо забезпечити дієву інвестиційну діяльність. Означене зумовлює необхідність віднайти інструментальний підхід, щоб виявити усі можливі теоретичні та практичні аспекти правового впливу на відносини інвестиційного характеру, аби виокремити наявні проблемні питання та сформулювати чіткі пропозиції в частині вдосконалення чинного законодавства задля забезпечення позитивного інвестиційного клімату в нашій країні.

Для повноти розкриття цього питання неможливо обійти стороною існуючі євроінтеграційні та глобалізаційні процеси, які мають значний відбиток на вітчизняне право та інвестиційний клімат в цілому.

У зв'язку з цим, провідний досвід розвинених країн світу та країн-членів Європейського Союзу в частині правового регулювання інвестиційної діяльності потребує окремої уваги, щоб визначити шляхи розвитку та гармонізацію національного законодавства за сферою регулювання інвестицій.

Проблематиці питань правового регулювання інвестиційної діяльності присвячено багато праць учених-правників, серед яких: Р. Афанасієв, С. Алексєєв, М. Вишемирський, О. Вінник, Т. Губанова, Н. Губерська, С. Гусаров, С. Глібко, Д. Задихайло, В. Заросило, Г. Знаменський, В. Коссак, О. Кривецька, О. Кібенко, В. Кухар, Д. Лук'янець, Д. Лученко, В. Мамутова, А. Мельник, А. Музиченко, Ю. Мовчан, О. Миколенко, Н. Мушак, О. Онуфрієнко, О. Овчинніков, В. Тильчик, М. Тищенко, В. Трапєзнікова, І. Фархутдінова, В. Форманюк, В. Федоренка, В. Чернадчук, Б. Чуб, Я. Чернопищук та інші.

Незважаючи на достатню кількість теоретичних напрацювань зазначеної сфери, трансформації, які відбуваються за сферою інвестування, в частині його правового регулювання, а також низка проблемних питань, які досі не вирішені – потребують більш деталізованого аналізу. Зазначене та усе наведене вище вказує на актуальність теми кваліфікаційної роботи, а також на теоретичну та практичну значущість висвітлених питань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Кваліфікаційна робота ґрунтується на положеннях Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV, Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 року № 5/2015, Указу Президента України «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» від 8 листопада 2019 року № 837, Указу Президента України

«Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 21 листопада 2002 року № 228-IV.

Кваліфікаційна робота виконана згідно напрямів наукових досліджень кафедри публічного та міжнародного права і правоохоронної діяльності факультету бізнесу і права Херсонського державного університету на тему: «Адміністративно-правове регулювання суспільних відносин у соціально-економічній, адміністративно-політичній сферах та правоохоронній діяльності» (номер державної реєстрації 0117U001733). Тему кваліфікаційної роботи затверджено Вченою радою Херсонського державного університету (наказ від 30.10.2020 № 1059-Д).

Мета та завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає у тому, щоб на основі напрацювань правової доктрини та положень вітчизняного законодавства розглянути особливості правового регулювання інвестиційної діяльності України, враховуючи євроінтеграційні процеси, а також виявити прогалини такого регулювання та сформулювати відповідні напрями вдосконалення його механізму в аспекті досягнення позитивного інвестиційного клімату.

Для досягнення зазначеної мети в дослідженні були поставлені такі основні **завдання**:

- розглянути розвиток інвестиційного законодавства незалежної України;
- з'ясувати поняття та проаналізувати зміст інвестиційного клімату як невід'ємної складової правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні;
- дослідити форми, методи та способи, які впливають на правове забезпечення інвестиційної діяльності;
- охарактеризувати правові засоби, які впливають на правове забезпечення інвестиційної діяльності;

- узагальнити міжнародний досвід правового забезпечення інвестиційної діяльності та виокремити можливості його адаптації до вітчизняного простору;

- сформулювати напрями вдосконалення правових засобів, які забезпечують позитивний інвестиційний клімат, враховуючи проблемні питання.

Об’єкт дослідження – суспільні відносини, які формуються у сфері правового регулювання інвестиційної діяльності.

Предмет дослідження – механізм правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Методи дослідження. Під час досягнення визначеної мети та вирішення поставлених завдань було використано загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Діалектичний метод застосовувався для аналізу загальних засад правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні; формально-юридичний метод дозволив комплексно дослідити механізм правового регулювання інвестиційної діяльності в аспекті досягнення позитивного інвестиційного клімату в Україні; порівняльно-правовий метод сприяв проаналізувати міжнародний досвід правового забезпечення інвестиційної діяльності та дозволив з’ясувати, чи можливо його адаптувати до вітчизняного простору; теоретико-прогностичний метод надав змогу виявити проблеми та сформулювати напрями вдосконалення розглядуваного питання.

Наукова новизна одержаних результатів. Кваліфікаційна робота є комплексним дослідженням, під час якого було здійснено спробу розглянути правове регулювання інвестиційної діяльності через теоретичні та практичні аспекти. У межах дослідження одержано результати, які мають наукову новизну, а саме:

- встановлено, що правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні раціонально межувати трьома основними періодами, зокрема:

1) 1991-2000 рр., коли формується вітчизняне законодавство та приймаються основні закони у сфері інвестиційної діяльності;

2) 2000-2014 рр., коли починається активна трансформація вітчизняного законодавства, враховуючи євроінтеграційні процеси;

3) 2014 рік по сьогоднішній день, коли було розпочато Революцію Гідності та відмічається остаточним вибором геополітичного вектору (євроінтеграція). В цей період значно вдосконалюється інвестиційне законодавство: а) скасовується обов'язкова реєстрація іноземних інвестицій; б) лібералізується інвестиційна діяльність тощо.

– надано авторське визначення правового забезпечення позитивного інвестиційного клімату, під яким можна розуміти комплекс адміністративно-правових засобів регулювання інвестиційної діяльності, які виступають у вигляді певного інструментарію в процесі її здійснення, тим самим, передбачають формування за діючим (потенційним) інвестором впевненості у захищеності та подальшій перспективі інвестувати в економіку держави;

– виявлено, що найпоширенішою категорією є способи правового забезпечення інвестиційної діяльності, до яких відносяться адміністративно-правові засади (увесь можливий нормативно-правовий матеріал), за яким регулюються ключові питання як інвестицій, так і інвестиційної діяльності, а також принципи здійснення такої діяльності;

– розглянувши міжнародний досвід, обґрунтовано потребу систематизації вітчизняного законодавства до сфери інвестицій загалом та інвестиційної діяльності зокрема, в аспекті досягнення позитивного інвестиційного клімату. Результатом такої систематизації має стати цілісний консолідований акт, який буде регулювати всі ключові питання інвестиційної діяльності, що дасть змогу забезпечити додержання принципу правової визначеності за цією сферою. З-поміж цього, кожному діючому і потенційному інвестору в Україні має гарантуватися отримання зрозумілого і дієвого інструментарію своєї діяльності та

щодо захисту власних інвестицій, а також гарантуватися повернення своїх вкладень у разі необхідності;

– сформульовано ключові напрями вдосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності та забезпечення позитивного інвестиційного клімату в Україні, враховуючи їх відображення через адміністративно-правові засоби.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в роботі сформульовані висновки, пропозиції та рекомендації, які можуть бути використані в подальшому дослідженні даної теми, практичній діяльності, а окремі положення та висновки роботи – в процесі підготовки і проведення практичних занять з курсу «Адміністративне право», «Фінансове право», «Податкове право», «Правове забезпечення підприємницької діяльності» тощо.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні висновки, сформульовані в роботі, обговорювалися на засіданнях кафедри публічного та міжнародного права і правоохоронної діяльності.

Публікації. За результатами дослідження було направлено наступну тезу:

– Рожина В.І. Міжнародний досвід правового регулювання інвестиційної діяльності, можливості адаптації до вітчизняного простору. *Магістерські студії. Альманах*. Вип. 20. Херсон. ХДУ, 2020.

Структура роботи обумовлена метою, задачами, об'єктом та предметом дослідження й складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Повний обсяг роботи становить 83 сторінки: основний текст – 71 сторінка, обсяг, що займає список використаних джерел і літератури (70 найменувань) – 10 сторінок та обсяг, що займають додатки – 2 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

1.1. Розвиток інвестиційного законодавства незалежної України

Пізнати в повній мірі якість явище можливо тільки через вивчення його розвитку, в цьому контексті не є винятком інвестиційне законодавство. Початок розвитку правового регулювання інвестиційної діяльності в нашій країні бере початок після набуття незалежності, коли мододою державою взято у спадок законодавство Радянського Союзу, що засвідчило необхідність створити власний правовий фундамент в цьому напрямі задля залучення інвестицій. Багато законодавчих актів, які було прийнято за перші роки незалежності є чинними і по сьогодні, однак, систематичні зміни до них та інших суміжних підзаконних нормативно-правових актів говорять про те, що стабільність правового регулювання інвестиційної діяльності відсутня, що в свою чергу, аж ніяк не «приваблює» потенційних інвесторів допомагати в розвитку вітчизняної економіки. У зв'язку з наведеним, пропонуємо більш детально виокремити основні нормативно-правові акти, які було прийнято в період незалежності України, щоб в процесі подальшого дослідження оперувати ними.

Розпочинаючи даний підрозділ, зазначимо, що домінуючим принципом в інвестиційному законодавстві нашої країни є принцип рівності в частині регламентування прав національних та іноземних інвесторів, згідно з яким має формуватися комплекс нормативно-правових актів, що здійснюють регулювання відносин у сфері інвестування. Так, на думку В.П. Негребельного, за сферою правового регулювання інвестиційної діяльності існують такі основні групи

нормативно-правових актів: «комплексні законодавчі та підзаконні акти, які мають універсальний характер і встановлюють основні принципи й загальні положення правового регулювання діяльності на території України вітчизняних і іноземних інвесторів; предметні або рамкові законодавчі та підзаконні акти, які спеціальні орієнтовані на регламентацію правового режиму інвестиційної діяльності чи її конкретних організаційних і правових форм, легалізованих в Україні» [1, с. 195-196].

Слід також зазначити, що норми права, за допомогою яких регулюються суспільні відносини розглядуваної сфери, набувають формальної фіксації за відповідними нормативно-правовими актами. Комплекс таких норм покликаний регулювати сукупність складних суспільних відносин, які формуються під час процесу інвестування [2, с. 26].

Безумовно, що закони України є базисом інвестиційної законодавчої бази. В той же час, характерна особливість правового регулювання інвестиційної діяльності відмічається тим, що відносини в цій сфері регламентуються ще значним масивом підзаконних нормативно-правових актів. Перед тим, як з'ясувати, які існують законодавчі акти, зазначимо, що термін «законодавство» містить в собі усю систему нормативних актів, ухвалення яких відбувається за встановленим законом порядком органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Отже, під законодавством можна розуміти систему нормативно-правових актів та міжнародних договорів України, якій притаманний конкретний порядок їх прийняття та яка є структурованою по ієрархії (акти вищої юридичної сили та акти нижчої юридичної сили).

В свою чергу, під інвестиційним законодавством можна розуміти комплекс нормативно-правових актів України та міжнародних договорів, що ратифіковані та якими регулюються суспільні відносини

за сферою інвестиційної діяльності конкретних суб'єктів (органи держави, суб'єкти господарювання, інвестори) в частині зменшення тиску на інвесторів та в процесі реалізації ефективних механізмів, щоб управляти інвестиційною діяльністю.

Беручи до уваги наведене та переходячи безпосередньо до основного питання, слід зазначити, що першими нормативно-правовими актами незалежної України за сферою правового регулювання інвестиційної діяльності були:

– Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10 вересня 1991 року, спрямування якого – захищати інвестиції, прибутки, законні права та інтереси іноземних інвесторів на території нашої країни. Також в ньому передбачається правовий режим щодо функціонування іноземних інвесторів і гарантії держави, які надаються в процесі здійснення інвестиційної діяльності [3];

– Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року, який «визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Він спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції» [4] (преамбула Закону).

Згодом було прийнято Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року, яким регулюються відносини стосовно державних гарантій, спрямованих захищати іноземні інвестиції; державна реєстрація та контроль в частині здійснення інвестицій; діяльність підприємств з іноземними інвестиціями; розгляд спорів [5] тощо.

Закон України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» від 17 лютого 2000 року,

який «спрямований на захист конкуренції між суб'єктами господарювання, створеними без залучення коштів або майна (майнових чи немайнових прав) іноземного походження, та суб'єктами господарювання, створеними за участю іноземного капіталу, забезпечення державного захисту вітчизняного виробника та конституційних прав і свобод громадян України» [6] (преамбула Закону).

Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та інвестиційні фонди» від 15 березня 2001 року [7] (втратив чинність), наразі існує оновлений Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 5 липня 2012 року, який «спрямований на забезпечення залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів і визначає правові та організаційні основи створення, діяльності, припинення суб'єктів спільного інвестування, особливості управління активами зазначених суб'єктів, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання таких активів, особливості емісії, обігу, обліку та викупу цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також порядок розкриття інформації про їх діяльність» [8] (преамбула Закону).

Вагома роль для правового забезпечення інвестиційної діяльності закладена у Законі України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»» від 21 жовтня 2010 року [9]. Цим законом визначаються «правові та організаційні засади відносин, пов'язаних з підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів» [9], враховуючи принцип «єдиного вікна», який трактується як «спосіб взаємодії уповноваженого органу і суб'єкта інвестиційної діяльності з метою підготовки та видачі пакета документів, який дає право на реалізацію інвестиційного проекту» [9] (ст. 1 вказаного Закону). Також цим Законом передбачається створення та функціонування центрального органу виконавчої влади за сферою інвестиційної діяльності, яким на

сьогоднішній день є Державне агентство України з інвестицій та розвитку (аналіз якого буде здійснюватися в процесі подальшого дослідження).

Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 6 вересня 2012 року «визначає основи державної політики в інвестиційній сфері протягом 2013-2032 років щодо стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки. Закон спрямований на створення умов для активізації інвестиційної діяльності шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках розвитку економіки з метою запровадження новітніх та енергозберігаючих технологій, створення нових робочих місць, розвитку регіонів» [10] (преамбула Закону).

Останнім нормативно-правовим актом у «блоці Закони» слід відмітити Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» від 20 вересня 2019 року [11], яким внесено досить вагомі зміни, про які мова буде йти в подальшому процесі дослідження.

Продовжуючи, зазначимо, що під час розвитку законодавства за сферою інвестицій загалом та інвестиційної діяльності, зокрема, досить активно розвивалась відомча нормативна база. Відмітимо, що дана група актів становить основу правового регулювання інвестиційної діяльності, бо саме в них деталізовано та конкретизовано характеризуються закони України, а також розв'язуються питання процедурного змісту, внаслідок чого інвестор може одержати чіткий правовий інструментарій, щоб здійснювати інвестиційну діяльність. Як приклад, тут може послугувати «Положення про порядок здійснення іноземних інвестицій шляхом набуття у власність нерезидентами облігацій внутрішніх державних позик», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 19 січня 2004 року № 17 [12], а також Постанова Правління Національного банку

України від 10 серпня 2005 року № 280 «Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну» [13].

Слід також вказати, що характерною особливістю національного інвестиційного законодавства є те, що деякі аспекти за інвестиційною сферою, з-поміж окреслених нормативних актів регулюються нормами господарського, податкового, фінансового, цивільного законодавства тощо. Перелічувати їх не будемо по причині великої кількості (відмічено виключно для розуміння).

З метою продовження, слушним видається зробити акцент на тому, що державне регулювання за інвестиційною сферою відбувається за рахунок указів Президента України, а також постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України (далі – Кабмін) тощо. Виділимо деякі з цих документів.

1. Укази Президента України. В аспекті «історичності» необхідно відзначити чинний і на сьогодні Указ Президента України від 19 лютого 1994 року № 55/94 «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії» [14]; Указ Президента «Про план першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності» від 10 квітня 2006 року № 300 [15].

2. Постанови Кабміну. Постанова Кабміну «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора» від 30 січня 1997 року № 112 [16]; Постанова Кабміну «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні від 2 лютого 2011 року № 389 [17]; Розпорядження Кабміну «Про схвалення Програми «Інвестиційний імідж України» від 17 серпня 2002 року № 477-р [18]; Постанова Кабміну «Деякі питання управління державними інвестиціями» від 22 липня 2015 року № 571 [19]; Постанова Кабміну «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру інвестиційних проектів» від 27 грудня 2017 року [20] тощо.

Відмітимо, що усі перелічені Постанови/Розпорядження актуальні по сей день.

Окремо слід вказати на новелу правового регулювання інвестиційної діяльності в нашій країні, яка представлена Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 3 березня 2020 року № 394 «Про затвердження Положення про департамент інвестицій» [21].

Отож, як узагальнення по даному блоку, на нашу думку, переважна більшість нормативно-правових актів, якими регулюється інвестиційна діяльність, викликає потребу привести їх систематизацію в порядок, прийнявши консолідований нормативно-правовий акт, який би регулював усі ключові питання інвестиційної діяльності, оскільки наразі має місце бути певна розпорошеність, яка призводить до виникнення колізій.

Наостанок слід звернути увагу на деякі міжнародні акти, які відображають вітчизняне законодавство та учасником яких є Україна.

Першоджерелом багатосторонньої міжнародно-правової практики за сферою регулювання правових інвестиційних відносин для нашої країни є Статті угоди Міжнародного валютного фонду (МВФ) від 22 липня 1944 року [22]. Сама ж угода МВФ почала функціонувати 27 грудня 1945 року. Саме вона заклала підґрунтя щодо правового регулювання в частині міжнародних рухів капіталу та міжнародно-правової взаємодії за сферою іноземних інвестицій.

МВФ відмічається як важливе джерело для інвестицій у вітчизняну економіку, оскільки Україна, будучи державою з економікою, яка стрімкими кроками старається розвиватися, безумовно потребує значної підтримки фінансового характеру, щоб продовжувати ефективно реформувати економіку. Серед останнього, зазначимо, що у 2019 році наша країна мала змогу співпрацювати з МВФ на умовах, що передбачені програмою stand-by. Мета цієї програми – перекрити

терміновість щодо необхідності України у фінансових ресурсах в рік подвійних виборів, а також не допускати того, щоб розвивалися кризові «тренди» за економікою. Наразі передбачається програма з розширеним фінансуванням ЕФФ, якою передбачені значно «глибші» трансформації. Їх результатом має стати подальший економічний зріст України.

Також відмітимо, що в 2008 році (ратифікувавши Закон) Україна стає повноправним членом Світової організації торгівлі (СОТ). Відповідно до процедур СОТ, набуття нашою країною її членства реалізувало необхідні передумови, щоб у 2010 році підписати Угоду про вільну торгівлю з Європейською асоціацією вільної торгівлі (Норвегія, Швейцарія, Ісландія та Ліхтенштейн), чинність якої відбулась у 2012 році, яка в свою чергу, стала відправною точкою та започаткувала переговори з Європейським Союзом (ЄС) стосовно реалізації зони вільної торгівлі, як результат – політична частина Угоди про асоціацію з ЄС України підписана 21 березня 2014 року, а економічна частина – 27 червня 2014 року [2, с. 30].

Конкретними міжнародно-правовими актами, що ратифіковані Україною та регламентують порядок здійснення інвестиційної діяльності є наступні: 1) Конвенція про захист прав інвестора від 28 березня 1997 року [23]; 2) Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 16 березня 2000 року [24]; 3) двосторонні угоди щодо сприяння та захисту інвестицій, як приклад – Угода між Урядом України та Урядом Канади про сприяння та захист інвестицій від 24 жовтня 1994 року [25] тощо.

Окрім цього, за інвестиційною сферою функціонує широкий спектр міжурядових угод щодо сприяння та взаємного захисту інвестицій, які укладаються Урядом нашої країни з Урядами інших країн та якими регулюються основоположні питання в частині відносин сторін за галуззю інвестиційної діяльності.

Констатуючи вищевикладене можна зробити наступні висновки. Після здобуття Україною незалежності в 1991 році було розпочато новий етап розвитку законодавства в частині правового регулювання інвестиційної діяльності. Основу цієї сфери становлять закони, підзаконні нормативно-правові акти та міжнародні правові акти.

На наш погляд, правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні раціонально межувати трьома основними періодами, зокрема:

- 1) 1991-2000 рр., коли формується вітчизняне законодавство та приймаються основні закони у сфері інвестиційної діяльності;
- 2) 2000-2014 рр., коли починається активна трансформація вітчизняного законодавства, враховуючи євроінтеграційні процеси;
- 3) 2014 рік по сьогоднішній день, коли було розпочато Революцію Гідності та відмічається остаточним вибором геополітичного вектору (євроінтеграція). В цей період значно вдосконалюється інвестиційне законодавство: а) скасовується обов'язкова реєстрація іноземних інвестицій; б) лібералізується інвестиційна діяльність тощо.

1.2. Поняття, зміст інвестиційного клімату як невід'ємної складової правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні

Сьогоднішні умови глобалізації та процеси євроінтеграції особливо актуалізують максимально можливий за обсягом приток інвестицій до вітчизняної економіки з ціллю – розвивати високотехнологічне виробництво продукції, яка буде конкурентоздатною та дозволить вийти на міжнародний ринок. Потенційним інвестором перед тим як приймати рішення, перш за все оцінюється інвестиційний клімат тієї чи іншої держави. Окреслене викликає необхідність зосередитися на цій складовій, яка є невід'ємною складовою правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Під інвестиційним кліматом держави загальноприйнято розуміти комплекс факторів політичного, соціально-економічного, фінансового, організаційно-правового спрямування, які відносяться до певної країни та активізують інвестиційну діяльність як національних, так іноземних інвесторів в процесі прийняття ними рішення стосовно інвестування [26, с. 289]. Виокремимо також декілька позицій науковців з приводу цього поняття.

На думку С. Коваленко: «інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку країни, регіону, корпорації)» [27, с. 367]. І.М. Крупка трактує інвестиційний клімат як «комплекс економічних, політичних, соціальних, правових та інших заходів країни, що приймає інвестиції, спрямованих на забезпечення захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності, а також на ефективне інвестування національної економіки» [28, с. 88]. В свою чергу Є.О. Ланченко зазначає, що «інвестиційний клімат – це сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів» [29, с. 72].

Отже, інвестиційний клімат – це комплексна, міжгалузева категорія, яка відмічається рівнем привабливості економіки тієї чи іншої держави для потенційного інвестора. Основними факторами, за рахунок яких формується інвестиційний клімат є наступні:

- політична воля публічної адміністрація (запровадження загальних умов інвестиційної діяльності, оптимальний рівень інвестиційного рейтингу держави);
- правове поле інвестиційної діяльності;

- статус іноземного інвестора (режим іноземного інвестування, умови, при яких здійснюється реєстрація іноземних інвестицій, тощо);
- положення фінансово-кредитної системи (все, що по'язується з інвестиційною діяльністю банків);
- активність населення в частині інвестування (виконання програми приватизації, що пропонується державою, стимулювання дій індивідуальних інвесторів, тощо) [26, с. 289-291].

Продовжуючи, зазначимо, що вагома роль в процесі забезпечення позитивного інвестиційного клімату в Україні відводиться адміністративно-правовим засобам, серед яких доцільно виділяти норми Конституції України, ключові нормативно-правові акти, міжнародні договори, тобто, усе те, про що доводилося поверхнево говорити у попередньому підрозділі.

Враховуючи наведене, можна зазначити, що під адміністративно-правовими засобами інвестиційного клімату можна розуміти систему норм адміністративного характеру, актів застосування і тлумачення норм права, а також типових угод та рекомендацій методично-правового спрямування, які націлені на те, щоб удосконалювати правове регулювання інвестиційної діяльності, захищати права і свободи інвесторів та в комплексі – забезпечувати інвестиційний клімат, приваблюючи іноземних інвесторів.

Далі слід вказати про те, що особливе місце надається правовим засадам регулювання інвестиційної діяльності, створених публічною адміністрацією. Так, суб'єкти, що наділяються владними повноваженнями, вправі приймати нормативно-правові акти та формувати відповідну юридичну практику за сферою правового регулювання інвестиційної діяльності, тим самим, закріплюючи «правила гри» за усіма іншими учасниками цих правовідносин.

Отож, пропонуємо виділити, які існують суб'єкти адміністративно-правового регулювання позитивного клімату в нашій

країні та якими нормативно-правовими актами підкріплюються їх повноваження.

1. Кабмін. До даного суб'єкта відноситься вже знайома «Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні» [17]. Також актуальним є Розпорядження Кабміну від 15 травня 2019 року № 351-р «Про інвестиційні програми і проекти регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2019 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку» [30].

2. Роль Президента України в контексті правового регулювання інвестиційної діяльності обумовлюється двома Указами, які було виокремлено за попереднім підрозділом.

3. Наступним досить активним суб'єктом в розглядуваному питанні є Національний банк України. Зазначимо, що згідно до Конституції України: «забезпечення стабільності грошової одиниці є основною функцією центрального банку держави – Національного банку України» [31] (ст. 99). Тобто, виконуючу свою основну функцію, Національний банк повинен виходити із пріоритетів щодо досягнення та підтримки цінової стабільності країни. В межах наданих йому повноважень він повинен сприяти фінансовій стабільності банківської системи тощо. Прикладом нормотворчої діяльності цього суб'єкта може послугувати згадувана Постанова «Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну» [13].

4. Не менш вагома роль під час правового регулювання інвестиційної діяльності відводиться Міністерству фінансів України. Знову ж таки, провідним нормативним актом є згадуваний Наказ «Про затвердження Положення про порядок здійснення іноземних інвестицій шляхом набуття у власність нерезидентами облігацій внутрішніх державних позик» [12].

5. Лідером серед суб'єктів в частині правового регулювання інвестиційної діяльності, в тому числі під час забезпечення

інвестиційного клімату в нашій країні є Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Варто нагадати, що до 29 серпня 2019 року назва цього суб'єкта була «Міністерство економічного розвитку і торгівлі України». Зазначимо, що ті нормативно-правові акти, які приймалися до його перейменування є актуальними і по сей день. Так, Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19 червня 2012 року № 724 було затверджено «Порядок розроблення інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка» [32]. Пов'язаними із окресленим документом є Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13 листопада 2012 року № 1279 «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка» [33] та Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19 червня 2012 року № 724 «Про затвердження форми проектної (інвестиційної) пропозиції, на основі якої готується інвестиційний проект, для розроблення якого може надаватися державна підтримка, Порядку розроблення та форми інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка» [34]. Значимим за сферою правового регулювання державної інвестиційної діяльності є Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 25 жовтня 2016 року № 1785 «Про затвердження Порядку моніторингу стану розроблення (реалізації) державних інвестиційних проектів» [35].

Насамкінець згадаємо ключове на сьогодні «Положення про департамент інвестицій», згідно з яким нині діє новий суб'єкт правового регулювання інвестиційної діяльності та забезпечення позитивного інвестиційного клімату, а саме Департамент інвестицій, основними задачами якого є «забезпечення формування та реалізація державної інвестиційної політики, зокрема з управління державними інвестиціями,

державної політики у сфері державно-приватного партнерства, створення і функціонування індустріальних (промислових) парків» [21].

6. Інший важливий суб'єкт розглядуваного питання є Державна служба статистики України, якою акумулюється та обробляється різна інформація, а також формується економічна статистика, в особливості стосовно капітальних інвестицій [36]. Деяка статистична інформація слугує базисом, аби формувати у інвесторів першочергове розуміння щодо особливостей вітчизняного клімату.

7. Не можна не відмітити центральний орган виконавчої влади за сферою інвестиційної діяльності – Державне агентство України з інвестицій та розвитку, функціонування якого відбувається відповідною Постановою Кабміну від 17 травня 2010 року № 356 «Про Державне агентство з інвестицій та розвитку» (далі – Держінвестицій) [37] (досить дивно, але воно залишається актуальним по сьогоднішній день). Коротко зробимо акцент на його ключові повноваження, виходячи з положень даної Постанови.

«Основними завданнями Держінвестицій є: участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності; сприяння залученню інвестицій, забезпечення підвищення вітчизняного потенціалу з експорту продукції, що виробляється на підприємствах галузей національної економіки, а також стимулювання вітчизняного виробництва продукції, імпорт якої становить значну частку на ринку України» [37] (п. 3 Постанови).

«Держінвестицій відповідно до покладених на нього завдань:

- 1) готує пропозиції щодо: забезпечення провадження інвестиційної діяльності, у тому числі у реальному секторі економіки; розроблення разом з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування регіональних програм з питань інвестицій та розвитку, їх виконання та фінансування за рахунок коштів державного бюджету; запровадження механізму стимулювання підвищення вітчизняного

потенціалу експорту продукції, що виробляється на підприємствах галузей національної економіки, захисту прав та підтримки національного товаровиробника; визначення обсягу бюджетних коштів для надання фінансової підтримки суб'єктам господарювання, які реалізують інноваційні та інвестиційні проекти, виробляють експортоорієнтовану або імпортозамінну продукцію; надання державної підтримки в реалізації інвестиційних та інноваційних проектів у реальному секторі економіки; 2) вивчає світовий досвід залучення інвестицій та запровадження механізму стимулювання розвитку економіки, подає пропозиції щодо поширення його в Україні; 3) проводить аналіз інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання та впливу інвестиційних процесів на стан національної економіки, за результатами якого готує відповідні пропозиції; 4) вживає заходів до поліпшення інвестиційного клімату в Україні та розвитку інвестиційного ринку; 5) бере участь у здійсненні моніторингу ефективності інноваційних та інвестиційних проектів, які реалізуються із залученням державних коштів» та інші повноваження [37] (п. 4 Постанови).

Отже, Держінвестицій володіє потужним арсенальним інструментарієм в частині правового регулювання інвестиційної діяльності загалом та під час правового забезпечення позитивного інвестиційного клімату, зокрема, маючи, при цьому, змогу здійснювати регулювання відповідних публічних правовідносин, видаючи підзаконні загальнообов'язкові нормативні акти.

8. В межах покладених повноважень, правове регулювання за сферою інвестиційної діяльності покладається також та інші органи публічної адміністрації.

Ключовим, що тут доцільно відзначити, це те, що органи місцевого самоврядування затверджуються рішеннями відповідних місцевих рад за допомогою Програм інвестиційного розвитку,

поширення яких відбувається по всій Україні. Як приклад, виокремимо «Програму розвитку інвестиційної діяльності та міжнародного співробітництва Херсонської області на 2019-2021 роки» (далі – Програма) від 24 червня 2019 року [38] (Додаток А). За цією Програмою зазначається, що «у контексті формування єдиного світового інформаційного простору та поглиблення процесів інформаційної та економічної інтеграції держав важливою складовою розвитку як України в цілому, так і Херсонської області зокрема є залучення інвестиційних ресурсів та розширення міжнародного співробітництва» [38] (глава II Програми). Також в цій Програмі визначена ключова мета, а саме: «розвиток інвестиційної діяльності та міжнародного співробітництва в Херсонській області, забезпечення сприятливих умов для ведення бізнесу та створення нових робочих місць» [38] (глава III Програми).

«Основними цілями Програми є: проведення інформаційної пропаганди потенційних можливостей підприємств Херсонської області серед вітчизняних та іноземних інвесторів з метою залучення інвестиційних капіталів; взаємодія місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з підприємствами, діловими та фінансовими структурами, консалтинговими та інвестиційними фондами щодо залучення інвестицій в економіку Херсонської області; створення сприятливих умов для реалізації значущих інвестиційних проектів в області шляхом їхнього супроводу на усіх етапах впровадження» [38] тощо (глава III Програми).

В цілому, як відмічається представниками органів місцевого самоврядування (не тільки Херсону), а й взагалі усієї країни, одна із ключових проблем в частині забезпечення інвестиційного клімату полягає у невизначеності правового інструментарію щодо залучення іноземних інвестицій з ціллю – розвивати економіку загалом та механізм

забезпечення розвитку державно-приватного партнерства, зокрема [26, с. 316].

Також на думку З. Сірика: «важливим аспектом активізації інвестиційної діяльності органів місцевого самоврядування є участь у ній громадян, населення територіальних громад. Залучення фінансів домашніх господарств в якості інвестиційних ресурсів, їх інвестування у виробничу і соціальну інфраструктуру є потенційним, багатоаспектним, позитивним фактором. Такими інвестиціями міг би поповнюватися властивий практично всім територіальним громадам дефіцит власних фінансових ресурсів, створювались додаткові стимули для участі населення в місцевому самоврядуванні» [39, с. 269].

Завершивши основний розгляд щодо суб'єктів, якими здійснюється регулювання інвестиційної діяльності і забезпечується позитивний інвестиційний клімат та з метою продовження аналізу змістовного наповнення даного питання, слухним видається міркування В. Ширман, яка зазначає, що «протягом декількох років в Україні спостерігається поживлення інтересу до галузі корпоративного права, що, відповідно, зумовлює значні зміни у законодавчому регулюванні. Так, за останній рік в Україні було прийнято ряд законів, що спрощують введення бізнесу. У першу чергу, Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-VIII, який набрав чинності 17 червня 2018 року, спростив ведення діяльності найпопулярнішої організаційно правової форми юридичних осіб в Україні – товариства з обмеженою відповідальністю та ввів поняття корпоративного договору» [40].

«Корпоративні договори є новинкою для українського законодавства, однак у міжнародній практиці це – розповсюджений інструмент. Укладення корпоративного договору забезпечує учасникам ТОВ значний простір для врегулювання своїх відносин та значно

підвищує інвестиційну привабливість України в очах потенційного інвестора», – вказує юрист [40].

Не дивлячись на наведені позитивні новели вітчизняного законодавства, ТОВ і далі продовжують ухилятися від сплати податків, що негативним чином відбивається на інвестиційному кліматі за довгостроковою перспективою.

Також слід вказати, що протягом тривалого часу в нашій країні діяло багато законодавчих положень через які обмежувався рух капіталу, а також організовувався жорсткий контроль за валютними операціями, які несприятливо характеризували інвестиційну привабливість країни. Як наслідок у 2019 році «морально» застарілу законодавчу базу оновили. Так, 7 лютого 2019 року вступив в законну силу Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21 червня 2018 року [41], а також нові правила валютного регулювання, які суттєво лібералізували порядок здійснення операцій валютного типу. Також змінилися складні та заплутані нормативно-правові акти, мається на увазі, що Національним банком України було затверджено нову систему валютного регулювання. Оновлені правила полегшують проводити операції по наданню нерезидентами кредитів (позик).

Окрім цього, з ціллю активізувати роботу стосовно розвитку та подальшої реалізації інвестиційного потенціалу нашої країни; збільшити об'єм іноземних інвестицій; підтримувати пріоритетні інвестиційні проєкти; покращувати інвестиційний клімат в державі; забезпечувати належний захист прав інвесторів – усе це ознаменувало видання Указу Президента України від 29 серпня 2016 року № 365 «Питання Національної інвестиційної ради» [42], яка по своїй правовій природі є координуючим суб'єктом між інвесторами та публічною адміністрацією. Завдяки цій інвестиційній раді, з ціллю здійснювати пошук ефективних механізмів залучення іноземних інвестицій до нашої країни – Урядом держави на регулярній основі проводяться і по сей день різноманітні

бізнес-форуми, участь в яких беруть також потенційні іноземні інвестори. Подібного роду заходи здатні покращити інвестиційний імідж України та збільшити обсяги залучення іноземних інвестицій до вітчизняної економіки.

Для того, щоб в подальшому покращувати інвестиційний клімат в Україні – одним із актуальних питань в умовах сьогодення є удосконалення правової та організаційної бази, аби підвищувати дієздатність механізмів, за рахунок яких забезпечується сприятливий інвестиційний клімат та формується підґрунтя, щоб зберігати оптимальний баланс та підвищувати конкурентоспроможність національної економіки. З цього приводу, з ціллю – спростити порядок залучення іноземних інвестицій та «ліквідувати» прояви корупційних схем під час їх державної реєстрації, 31 червня 2016 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» [43].

Пізніше, 23 травня 2017 року приймається ще один Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій» [44], завдяки якому було врегульовано загальні аспекти щодо оформлення дозволів на застосування праці іноземців та посвідки на тимчасове проживання, тим самим, спростивши залучення іноземних менеджерів, які потребуються на першочергових етапах розвитку дочірнього підприємства в нашій країні.

У контексті наведеного, В. Ширман правильно відмічає, що «спостерігається позитивна тенденція до законодавчих змін з метою покращення інвестиційного клімату України. Водночас, інвестори очікують не лише правові зміни, але і покращення механізмів реалізації законодавства, зокрема, належну роботу судової системи, у тому числі новоствореного Вищого антикорупційного суду» [40].

Саме тому, важливим є подальше удосконалення правового регулювання інвестиційного клімату, про що детально буде робитися акцент в заключному розділі дослідження.

Як підсумок, необхідно вказати про те, що розглянувши інвестиційний клімат як невід'ємну складову правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні, було встановлено, що під інвестиційним кліматом держави загальноприйнято розуміти комплекс факторів політичного, соціально-економічного, фінансового, організаційно-правового спрямування, які відносяться до певної країни та активізують інвестиційну діяльність як національних, так іноземних інвесторів в процесі прийняття ними рішення стосовно інвестування.

Також виявлено, що вагома роль в процесі забезпечення позитивного інвестиційного клімату в Україні відводиться адміністративно-правовим засобам під якими можна розуміти систему норм адміністративного характеру, актів застосування і тлумачення норм права, а також типових угод та рекомендацій методично-правового спрямування, які націлені на те, щоб удосконалювати правове регулювання інвестиційної діяльності, захищати права і свободи інвесторів та в комплексі – забезпечувати інвестиційний клімат, приваблюючи іноземних інвесторів.

Окрім цього було з'ясовано, що особливе місце надається правовим засадам регулювання інвестиційної діяльності, створених публічною адміністрацією. Так, суб'єкти, що наділяються владними повноваженнями, вправі приймати нормативно-правові акти та формувати відповідну юридичну практику за сферою правового регулювання інвестиційної діяльності, тим самим, закріплюючи «правила гри» за усіма іншими учасниками цих правовідносин.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АСПЕКТІ ДОСЯГНЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

2.1. Форми, методи та способи, які впливають на правове забезпечення інвестиційної діяльності

Здійснивши аналіз розвитку законодавства в частині правового регулювання інвестиційної діяльності з прив'язкою до інвестиційного клімату, вбачається за необхідне в цьому розділі присвятити увагу механізму правового регулювання інвестиційної діяльності, а також його особливостям, прояв яких відбувається через відповідні складові частини. У зв'язку з цим, пропонуємо у цьому підрозділі виокремити форми, методи та способи, які впливають на правове забезпечення інвестиційної діяльності.

Вважаємо, що основоположні форми, за допомогою яких відбувається належне правове забезпечення інвестиційної сфери є законотворча та нормотворча діяльність публічної адміністрації, в тому числі, діяльність суб'єктів, що наділені владними повноваженнями із застосуванням норм права (судова і адміністративна практика). Не можна не відмітити важливість діяльності публічної адміністрації в частині тлумачення норм права, якими і здійснюється регулювання ключових питань інвестиційної діяльності.

Говорячи про форми нормотворчої діяльності органів публічної адміністрації, зазначимо, що одна із таких покладається на ЦОВВ, якими деталізуються законодавчі акти за сферою правового регулювання інвестиційної діяльності, а також встановлюється чіткий порядок і способи її здійснення. Іншою формою можна виокремити конкретну адміністративну практику, насамперед, адміністрування діяльності

суб'єктів інвестиційної діяльності органами публічної адміністрації, основою якої є закони та підзаконні нормативно-правові акти (індивідуальні нормативні акти, реєстрація та ліцензування суб'єктів підприємницької діяльності, тощо).

Переходячи до методів правового забезпечення інвестиційної діяльності, слід вказати на традиційний імперативний метод, який відноситься до адміністративного права, а також диспозитивний та методи рекомендації і заохочення. На нашу думку, якщо враховувати специфічність інвестиційної діяльності, яка в переважній більшості здійснюється по ініціативі національного або іноземного інвестора, публічна адміністрація має віддавати перевагу саме диспозитивному методу, між тим, з активним використанням допоміжних методів (рекомендації і заохочення). У зв'язку з наведеним, звернімо увагу на влучну позицію В.В. Юровської, якою наголошується, що «стрімкий розвиток окремих інститутів громадянського суспільства та поступова трансформація вітчизняного адміністративного законодавства підтверджують тенденцію до лібералізації правового регулювання адміністративних правовідносин, розвитку договірних засад у сфері адміністративного права та послідовного досягнення збалансованого використання (одночасного, змішаного тощо) як імперативних, так і диспозитивних начал в адміністративно-правовому регулюванні, що у свою чергу яскраво свідчить не лише про неупинний процес переосмислення ролі та призначення адміністративного права, а й про те, що вітчизняна адміністративно-правова наука розвивається в дусі передових сучасних європейських досліджень, при цьому не втрачаючи своєї національної приналежності та самостійності» [45, с. 171].

Повертаючись до методів, зауважимо, що інвестиційна діяльність сама по собі в більшій мірі відбувається через форму укладення інвестиційних договорів, а базисом правової природи договору є диспозитивний метод правового регулювання, який дає змогу учасникам

подібних правовідносин самостійно здійснювати вибір тієї чи іншої поведінки. Що стосується методу рекомендації, то його застосування відбувається під час розповсюдження інформації щодо найбільш привабливих секторів вітчизняної економіки та конкретних галузей виробництва для потенційних інвесторів. Методом же заохочення передбачається використання комплексної системи пільг і преференцій для суб'єктів інвестиційної діяльності (податкові та митні пільги, спрощений порядок реєстрації суб'єктів, ліцензування відповідних її видів, тощо).

Продовжуючи, зазначимо, що найпоширенішою категорією є способи правового забезпечення інвестиційної діяльності, до яких відносяться вже відомі нам за попереднім розділом адміністративно-правові засади (увесь можливий нормативно-правовий матеріал), за яким регулюються ключові питання як інвестицій, так і інвестиційної діяльності, а також принципи здійснення такої діяльності. Проте, в цьому підрозділі підхід до їх аналізу буде відбуватися дещо з іншої площини.

Взагалі адміністративно-правові засади інвестиційної діяльності – це те правове підґрунтя, яке слугує тим інструментарієм, при якому можливо ефективно використовувати ту чи іншу юридичну практику.

Враховуючи зазначене, до адміністративно-правових засад інвестиційної діяльності необхідно відносити наступні:

1) норми вищого Закону України, якими гарантуються недоторканність приватної власності, верховенство право, свобода підприємницької діяльності, тощо [31];

2) міжнародні договори, які ратифіковані Верховною Радою України, провідним з яких є «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [46];

3) чинне вітчизняне законодавство України (закони, які стосуються розвитку та стимулювання інвестиційної діяльності);

4) підзаконні нормативно-правові акти, якими деталізуються закони стосовно порядку та засобів, через які здійснюється інвестиційна діяльність (накази міністерств, інших органів публічної адміністрації), тобто якими формується основний масив засобів правового характеру в частині правового регулювання інвестиційної діяльності;

5) акти судової гілки влади, ключова роль серед яких покладається на Рішення Конституційного Суду України, Правові висновки Верховного суду (інших судів), якими встановлюються уніфіковані підходи, правила стосовно застосування норм матеріального і процесуального права за сферою інвестиційної діяльності.

Отож, в контексті наведеного вкажемо лише на найактуальніші моменти, які нами ще не відмічалися.

Згадуючи Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»» слід акцентувати увагу на уповноважений орган (Держінвестицій), про який вже була деталізована згадка, однак, в контексті розглядуваного питання виокремимо його функціональні повноваження, до яких належать: «проведення із заявниками консультації щодо шляхів вирішення питань залучення потенційних інвесторів відповідно до їх потреб та інвестиційних можливостей; перевірка правильності оформлення звернення заявника та документів, що додаються до нього; реєстрація звернення в єдиній електронній базі даних центрального органу виконавчої влади у сфері інвестиційної діяльності, видача заявникові витягів з такої бази; розроблення оперативного плану дій щодо підготовки та реалізації інвестиційного проекту, порядку та строків підготовки документів; повідомлення заявника про результати розгляду звернення та видача йому пакета документів, необхідних для реалізації інвестиційного проекту, або повідомлення про мотивовану відмову у

видачі таких документів; забезпечення супроводження інвестиційного проекту за зверненням заявника» [9] (ст. 5 вказаного Закону).

Виходячи з наведених положень вказаного Закону, слід відмітити, що за сферою правового регулювання інвестиційної діяльності принцип «єдиного вікна» має закріплюватися не лише в діяльності Держінвестицій, а ще й в діяльності інших суб'єктів публічної адміністрації, якими надаються різноманітні адміністративні послуги за цією сферою. Тож, тут доцільно відзначити існуючу на сьогодні та подальшу діджиталізацію відносин між інвестором та публічною адміністрацією, а також в процесі повноцінної реалізації «держави у смартфоні» з ціллю – дотримуватися принципу «єдиного вікна», мінімізувавши корупційні ризики, мається на увазі участь чиновників вищого рангу в процесі прийняття рішень та під час контролю діяльності відповідних суб'єктів інвестиційної діяльності.

Продовжуючи, не можна оминати увагою новелу вітчизняного законодавства за сферою забезпечення позитивного інвестиційного клімату, а саме Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» [11].

У висновку на проєкт наведеного закону Головного науково-експертного управління вказувалось, що «його розроблено з метою поліпшення інвестиційного клімату України за окремими напрямками, обраними внаслідок комплексної оцінки відповідності законодавства України кращим світовим практикам, описаним Групою Світового банку у методології рейтингу Doing Business» [47]. «Наслідком прийняття проєкту стане: зниження кількості порушень прав міноритарних акціонерів; зниження вартості кредитних ресурсів; зменшення витрат, пов'язаних з будівництвом житлових та нежитлових об'єктів. Зокрема, вказаним законом передбачено: запровадження довірчої власності як способу забезпечення виконання договірних зобов'язань; скасування

обов'язку сплати пайового внеску у розвиток інфраструктури населеного пункту, також скасовується обов'язковість проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок приватної власності, які передаються у заставу, тощо», – відмічається Головним науково-експертним управлінням [47].

Безумовно, що даний висновок має ряд зауважень до тодішнього законопроекту. Досить сумнівним моментом, з погляду експертів, була пропозиція запровадити право довірчої власності у тому вигляді, який представлено за проектом Закону. Головним науково-експертним управлінням не підтримується подібна новела, виходячи з наступної позиції: «насамперед, звертаємо увагу на те, що за своєю природою право довірчої власності є не окремим різновидом права власності, як це пропонується визначити у проекті (частина 2 нової статті 597-1 ЦК України), а має розглядатися як один із видів речових прав на чуже майно. Це пояснюється, зокрема, тим, що цивільне право не передбачає існування різновидів права власності з різними наборами повноважень декількох власників щодо одного об'єкта права власності, що відображено, зокрема, у частині 1 статті 316 ЦК України, згідно з якою правом власності є право особи на річ (майно), яке воно здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб» [47].

Отже, зазначимо, що в даному Висновку міститься ще ряд інших зауважень по різних сферах, виділяти їх не будемо, а лише вкажемо про те, що вже нині діючий (з 2019 року) Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» відмічається значною кількістю нормативно-правових актів, якими регулюються деякі аспекти як інвестицій, так і інвестиційної діяльності в цілому. Виходячи з цього, чітко можна прослідувати необхідність у тому, щоб проводити систематизацію нормативно-правових актів за сферою інвестиційної

діяльності та в результаті створити єдиний нормативно-правовий акт, який буде зручно та зрозуміло використовувати інвестору та який буде враховувати європейські стандарти у розглядуваній сфері.

З метою продовження, нагадаємо, що до способів правового забезпечення інвестиційної діяльності відносяться також принципи (в нашому випадку вони можуть бути як загальні, так і спеціальні). Тож, до загальних принципів прийнято відносити: верховенство права; повагу до прав і свобод людини; законність; рівність всіх перед законом; публічність, тощо. До спеціальних принципів можна відносити: свободу договору; свободу вибору форми та способу, за яким здійснювати інвестиційну діяльність; неприпустимість позбавлення права власності (окрім випадків, встановлених законом); судовий захист прав, що порушуються; добросовісність та розумність тощо.

На цій підставі можливо виокремити дослідження Н.В. Намлієва щодо принципів основ державного регулювання інвестиційної діяльності, яким зазначалось, що «систематизація принципів державного регулювання інвестиційної діяльності дає змогу виділити комплекс принципів залежно від напрямів державного впливу: створення умов, що стимулюють інвестиційну діяльність у державі та прямої участі в інвестиційній діяльності. Щодо створення умов, то принциповими основами є загальні (законності, справедливості, прозорості, ефективності), спеціальні (послідовної децентралізації, економічного динамізму, конкурентних переваг, переходу до кредитування) та додаткові принципи (стратегічного розвитку, консолідації тощо). Із точки зору принципів основ здійснення інвестування засадничими є загальносистемні, загальні та стратегічні принципи організації інвестування, а також принципи відповідального інвестування ООН. Дотримання вище перелічених принципів дозволить вивести інвестування в Україні на якісно новий етап розвитку, забезпечить вливання інвестицій в економіку країни, підвищить рівень

конкурентоспроможності української економіки на міжнародній арені та покращить добробут населення країни» [48, с. 98]. Цілком погоджуємося з цією позицією, яка є сучасною та відображає актуальний стан інвестицій та інвестиційної діяльності.

Отже, враховуючи усе вищенаведене, можна констатувати про те, що розглянуті категорії, а також деякі нормативно-правові акти – свідчать щодо неоднозначного розуміння їх положень.

На підставі вищевикладеного, слід зазначити про те, що до основоположних форм, за допомогою яких відбувається ефективно правове забезпечення інвестиційної сфери належить законотворча та нормотворча діяльність публічної адміністрації, в тому числі, діяльність суб'єктів, що наділені владними повноваженням із застосуванням норм права (судова і адміністративна практика). Відмічено важливість діяльності публічної адміністрації в частині тлумачення норм права, якими і здійснюється регулювання ключових питань інвестиційної діяльності.

Серед методів правового забезпечення інвестиційної діяльності виокремлено традиційний імперативний метод, який відноситься до адміністративного права, а також диспозитивний та методи рекомендації і заохочення.

Встановлено, що найпоширенішою категорією є способи правового забезпечення інвестиційної діяльності, до яких відносяться адміністративно-правові засади (увесь можливий нормативно-правовий матеріал), за яким регулюються ключові питання як інвестицій, так і інвестиційної діяльності, а також принципи здійснення такої діяльності.

2.2. Правові засоби, які впливають на правове забезпечення інвестиційної діяльності

Одна із ключових задач публічної адміністрації в Україні – покращувати інвестиційний клімат з ціллю залучати максимально можливий обсяг інвестицій до вітчизняної економіки, що сприяє поступовому розвитку та інтеграції до європейського економічного простору. В свою чергу, провідним інструментом, яким забезпечується інвестиційна діяльність та інвестиційний клімат є комплекс правових засобів, які дають змогу реалізувати систему відповідних гарантій забезпечення та охорони прав інвесторів, а також заохочувати міжнародні корпорації, аби проводити інвестиційну діяльність в нашій країні. Ключова роль за цим процесом відводиться адміністративно-правовим засобам, реалізація яких відбувається суб'єктами, що наділені владними повноваження органів публічної адміністрації. Публічною адміністрацією використовуються усі правові інструменти, які дозволені законом, аби забезпечувати привабливість вітчизняної економіки для потенційних інвесторів. У зв'язку з цим, аналіз правових засобів в частині забезпечення інвестиційної діяльності є більш ніж актуальним питанням теоретичного та практичного значення.

Насамперед, слід зазначити про саме поняття правових засобів, яке досліджували провідні фахівці з теорії держави та права. З позиції О.В. Онуфрієнко: «правові засоби – це система субстанціональних та діяльнісних правових явищ, за допомогою яких конкретні суб'єкти правовідносин досягають приватних та публічних цілей» [49, с. 14-15]. Має місце думка, що «правові засоби – це певні юридичні категорії та діяння суб'єктів з їх застосування з метою досягнення конкретного результату» [50, с. 536]. Відмітимо найбільш змістовне поняття правових засобів, яке сформульовано А.М. Денисовою, під якими вона осмислює «правові явища, які відображені в інструментах (постановах)

та діях (технологіях), за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення особистих та публічних цілей» [51, с. 191]. «Загальні ознаки правових засобів полягають у тому, що вони: є основними інструментами суб'єктів права для забезпечення особистих та публічних інтересів, досягнення поставлених цілей; відображають соціальну, інструментальну та особистісну цінності права; визначають, певним чином поєднуючись, галузеві правові режими; є основними елементами правового впливу, механізму правового регулювання; є спеціальними та загальними засобами, які забезпечують дію правової системи в цілому; призводять до юридичних наслідків (конкретних результатів); забезпечують ефективність правового регулювання завдяки постійному взаємозв'язку один з одним; забезпечуються та підтримуються державою», – вважає вчена [51, с. 192].

Адміністративно-правові засоби, будучи підвидом правових засобів, різняться тим, що їх створення та застосування покладається на суб'єктів, що наділені владними повноваженнями органів публічної адміністрації, з ціллю – регулювати публічні (адміністративно-правові) відносини. Використання адміністративно-правових засобів здійснюється громадянами та юридичними особами у відносинах з органами публічної адміністрації, мета яких – реалізувати та захистити власні права і свободи.

Враховуючи вищенаведене, до адміністративно-правових засобів, що забезпечують правове забезпечення інвестиційної діяльності та інвестиційний клімат в нашій країні (з-поміж тих, які відмічалися за категорією способів у попередньому підрозділі, оскільки вони взаємопов'язані між собою) потрібно відносити наступні:

- 1) інвестиційні угоди типового змісту, а також супровідні документи, які відображають усталену правозастосовну практику за сферою інвестиційної діяльності;

2) рекомендації методичного характеру з доктринальним рівнем стосовно порядку та засобів здійснення інвестиційної діяльності, які є результатом узагальнюючих наукою економічних процесів, статистичної інформації, діючої та перспективної законодавчої бази та подальшим прогнозуванням розвитку світового і вітчизняного ринків;

3) консультації фахівців індивідуального характеру з економіко-юридичним спрямуванням за сферою інвестиційної діяльності стосовно ключових напрямів та способів, за якими здійснюється інвестиційна діяльність у тій чи іншій державі (окремих регіонах);

4) інформаційні ресурси мережі Інтернет з економічним та юридичним змістовним наповненням, в яких міститься інформація стосовно об'єктів інвестиційної діяльності та установ, підприємств, органів, що потрібна, аби здійснювати оцінювання інвестиційних ризиків та потенційного прибутку. Також подібна інформація може стосуватися засновників, статутного капіталу, податкових (кредитних) зобов'язань та фактів притягнення до юридичної відповідальності.

У зв'язку з наведеним, вбачається за можливе ще раз згадати Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» [11] та зробити акцент вже на пояснювальну записку до проєкту вказаного нині діючого Закону. Так, у пояснювальній записці обґрунтовувалась потреба прийняття даного акту наступним чином: «протягом останніх років Україна демонструвала поступове зростання в міжнародному рейтингу Doing Business, однак наше місце в ньому все одно залишається досить низьким, в тому числі у порівнянні з окремими країнами пострадянського простору. У багатьох аспектах Україна має недосконале правове регулювання, що має наслідком несприятливий бізнес-клімат та відсутність реальних стимулів до здійснення активної інвестиційної діяльності» [52].

В контексті продовження виокремлюється сфера «захисту прав акціонерів» щодо якої зазначалось таке: «українське законодавство недостатньою мірою забезпечує захист прав та інтересів міноритарних інвесторів. У нашій правовій системі відсутні положення про відповідальність осіб із заінтересованістю та посадових осіб акціонерного товариства за збитки, завдані правочином із заінтересованістю, згода на вчинення якого була надана мажоритарним акціонером або призначеними ним особами. Крім того, перелік правочинів, які вважаються правочинами із заінтересованістю, не покриває достатнього кола відносин акціонерного товариства з його пов'язаними контрагентами» [52].

Окрім цього, вказувалось, що «однією з головних проблем економіки України є недоступність для вітчизняного бізнесу кредитних коштів, що є закономірним наслідком надмірно високих кредитних ставок. У свою чергу, дорогі кредитні кошти пояснюються не тільки значним рівнем інфляції, але й високими ризиками неповернення (несвоєчасного повернення) боржниками отриманих ними кредитів. При цьому існуючі механізми забезпечення виконання зобов'язань є досить застарілими. Вони не працюють неналежним чином і не дозволяють забезпечити ефективний захист прав кредиторів. Пов'язані з примусовим стягненням заборгованості судові спори та примусове виконання судових рішень тривають роками і далеко не завжди кредиторам вдається стягнути заборгованість навіть з платоспроможних позичальників» [52].

«У підсумку вітчизняні підприємства практично відрізані від кредитних ресурсів банківської системи. При цьому реформування традиційних механізмів забезпечення зобов'язань (зокрема застави) є непростим з огляду на кількість уже укладених договорів застави (іпотеки). Будь-які істотні зміни у відповідному регулюванні порушать баланс інтересів кредиторів та позичальників, уже досягнутий за

допомогою договірних інструментів. Тому доцільним є запровадження абсолютно нового інструменту забезпечення виконання кредитних зобов'язань, який би зменшував до обґрунтованого мінімуму ризику кредиторів, пов'язані з поверненням проблемної заборгованості, та створював передумови для зростання обсягів кредитування бізнесу» [52].

Отож, пояснювальна записка до вже діючого Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» знову ж таки демонструє недоліки за сферою інвестицій загалом та інвестиційної діяльності зокрема і більш ніж дає можливість простежити пересічність адміністративно-правових засобів.

Підсумовуючи наведене вище, робимо висновок про те, що розглянувши правові засоби, які впливають на правове забезпечення інвестиційної діяльності та інвестиційний клімат в Україні, було встановлено їх підвид, а саме адміністративно-правові засоби, які різняться тим, що їх створення та застосування покладається на суб'єктів, що наділені владними повноваженнями органів публічної адміністрації, з ціллю – регулювати публічні (адміністративно-правові) відносини. Використання адміністративно-правових засобів здійснюється громадянами та юридичними особами у відносинах з органами публічної адміністрації, мета яких – реалізувати та захистити власні права і свободи.

Також було виявлено основний перелік адміністративно-правових засобів та виокремлено ключовий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні», який пересічно їх відображає.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АСПЕКТІ ДОСЯГНЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

3.1. Міжнародний досвід правового забезпечення інвестиційної діяльності, можливості адаптації до вітчизняного простору

Україна, будучи державою з розвиваючою економікою, потребує активний приплив інвестицій, які потрібні, щоб розвивати виробництво, створювати нові робочі місця та в результаті – виходити на зовнішній ринок, враховуючи умови жорсткої конкуренції. Однією із ключових передумов досягнення позитивного інвестиційного клімату в нашій країні є налагодження чіткого правового забезпечення інвестиційної діяльності з ціллю формувати у інвесторів впевненість в тому, що їх кошти захищені, а також гарантувати їх повернення у разі необхідності. Позитивний досвід подібного регулювання існує в багатьох розвинених країнах-членів Європейського Союзу (далі – ЄС), а також США та Японії як провідних країн світу в цій сфері. У зв'язку з цим, для нашої країни важливим є досвід правового забезпечення інвестиційної діяльності окреслених країн, виходячи з обраного нами геополітичного вибору та подальших перспектив в майбутньому стати повноправним членом ЄС.

Перш за все, слід вказати, що успішний довготривалий досвід по залученню інвестицій в країнах ЄС говорить про високий рівень довіри зі сторони інвесторів, а також стабільну дію на практиці загальноєвропейських нормативно-правових актів, якими витісняються норми національного законодавства більшості країн-членів ЄС. Саме додержання засади правової визначеності є основоположною гарантією

позитивного інвестиційного клімату в розвинених країнах, а відтак, є ключовою задачею, яка покладається на публічну адміністрацію в нашій країні, аби сформувати усі належні законодавчі і правозастосовні умови щодо додержання окресленої засади. Тож, постараємося з'ясувати позитивний міжнародний досвід зазначеної сфери та на цій підставі встановити можливості адаптації такого досвіду до вітчизняного простору.

Отож, переходячи до основного питання, на нашу думку, ключова увага має зосереджуватися на міжнародному досвіді правової регламентації інститутів спільного інвестування. Як приклад, у Великобританії інститут спільного інвестування містить інвестиційні трасти та юніт-трастів. Перші характеризуються інститутами закритого типу, які не вправі систематично здійснювати випуск чи викупування власних паїв, а їх акції котируються на фондовій біржі. Дещо іншою є специфіка юніт-трастів. Так, коли інвестор вкладає в них кошти, він одержує свідоцтво про внесення паю. Слід відмітити, що протягом останнього часу, юніт-трасти, дія яких відбувається через специфічне британське законодавство про трасти – інвестиційні компанії відкритого типу, сформовані згідно до Директиви ЄС «Про підприємства колективного інвестування в обігові цінні папери» від 1985 року, якою декларуються загальні уніфіковані принципи щодо формування інститутів спільного інвестування. Цей процес відбувається за рахунок того, що інвестиційними компаніями управляти набагато простіше, а інвесторам більш зрозумілою є структура ціноутворення, внаслідок чого – акції подібних компаній продаються набагато простіше за межами Великобританії [53, с. 81-82]. Слід вказати, хоч і Великобританія офіційно вже не являється членом ЄС (з 31 січня 2020 року), проте, оминуту увагою її досвід було б неправильно.

Продовжуючи, відмітимо, що завдяки належному правовому забезпеченню – індустрія спільного інвестування у країнах-членів ЄС

теж є дуже вагомою, про що свідчать конкретні показники. Наприклад у таких країнах як Португалія, Іспанія, було зареєстровано близько 40 % темпу річного зростання вартості активів інвестиційних фондів. В свою чергу, близько 30 % сімей Франції мають у володінні акції інвестиційних фондів. Водночас, найпоширеніша форма організації спільного інвестування у цій країні – корпоративні інвестиційні фонди з відкритим типом та змінюваним капіталом (SICAV) [53, с. 83].

Заслуговує своєї уваги інвестиційна сфера у Німеччині, в якій економіка є дещо специфічною, мається на увазі, що регулювання фінансових інститутів, якими здійснюються інвестиції на ринку цінних паперів – покладається на ту ж законодавчу базу, якою регулюються і банки. Основою функціонування інвестиційних фондів є Закон про інвестиційні компанії (KAGG), відповідно до якого інвестиційні компанії вважаються як кредитні установи, на які впливають всі відповідні норми закону. Такі норми контролюються зі сторони Федерального відомства по нагляду за кредитними установами [54, с. 241].

В такій країні як Японія, для економіки провідну роль відіграють банки у спільному інвестуванні. Правове забезпечення цієї сфери відмічається тим, що основна частка капіталів спільного інвестування управляється сьома найбільшими трастовими банками (спеціалізовані структури), якими виконуються як функції довірчого управління коштами вкладників, так і відбувається організація спільного інвестування. Серед ключових функцій даних інститутів можна виокремити: 1) управління нагромадженими на трастових рахунках коштами через їх вклад у цінні папери; 2) подібного роду рахунки використовуються, аби організувати кредитування корпорацій; 3) контроль за коштами, які доручаються пенсійними фондами та іншими інституційними інвесторами, що реалізовані портфелями цінних паперів клієнтів тощо [54, с. 276].

У такій країні як Сполучені Штати Америки (далі – США) – правове забезпечення інвестиційної діяльності представлено найбільш масштабним та різноманітним по формам організації спільним інвестуванням, для якого традиційним є або ж тотальна заборона, або жорсткі обмеження щодо операцій банків по цінним паперам, тому що дані фінансові інструменти є оптимальними активами, щоб розміщувати кошти інститутів спільного інвестування. Так, в США банки, в тому числі інвестиційні – це один із елементів системи спільного інвестування, які керують (акумулюють) коштами суб'єктів.

Окрім цього, у США ще існують небанківські заклади, представлені інститутами спільного інвестування, розподіл яких здійснюється за трьома видами:

- компанії сертифікатів по готівковій вартості;
- об'єднані інвестиційні трасти;
- менеджеріальні компанії.

Перші емітують сертифікати по визначеній номінальній вартості, яка по своїй сутності є однією із форм контракту між інвестором та компанією. За ними встановлюється еквівалентний номінал загальної суми коштів інвестора; строк дії контракту стосовно управління ними; умови управління, а також умови щодо сплати базової інвестиційної суми та доходу, провадження яких відбувається після того, як завершилася дія контракту.

Іншим видом інвестиційних фондів є об'єднані інвестиційні трасти, які формуються через трастовий договір, тобто контракт, за яким відбувається управління інвестиційним портфелем по дорученню власника. Під час їх формування встановлюється структурність портфеля, який в подальшому не змінюється. Грошовий еквівалент майбутнього портфеля акумулюється через рахунок, виходячи з продажу інвесторам сертифікатів щодо участі у паях. Технічне обслуговування фонду виконується так званим «депозитарем», правовий статус якого

встановлюється як статус першого принципала, яким вноситься першочерговий капітал в момент формування трасту (не менш ніж 120 тис. дол.), в результаті він одержує відповідний пакет сертифікатів, які поширюються між іншими дрібними інвесторами.

Що стосується третього виду, то слід зазначити, що на сьогоднішній день кількість менеджеріальних компаній досягла 5085, а вартість їх активів – близько 2137 млрд. дол. В цілому, на протязі останніх двох десятиліть розвиток інститутів спільного інвестування у США здійснюється завдяки цим компаніям з відкритим типом [54, с. 285-287].

З метою продовження, слід вказати, що основним чинником, яким суттєво активізувались інвестиційні процеси у післявоєнний період є формування цілей та принципів інвестиційного права, фундаментом для яких послуговували цілі і принципи міжнародного права, внаслідок чого, власне кажучи, і створилася Європейська економічна спільнота (ЄЕС). Базисним документом, аби уніфікувати право ЄС за цією галуззю був Римський договір про створення ЄЕС, який підписали 25 березня 1957 (наразі іменується як Договір про функціонування ЄЕС). Цей договір, виходячи з основної задачі передбачив наступне: «поширювати в межах усієї Спільноти гармонійний, збалансований і стабільний розвиток економічної діяльності, високий рівень зайнятості й соціального захисту, рівність жінок і чоловіків, стабільне та безінфляційне зростання, високий рівень конкурентоспроможності й конвергенції економічних показників, високий рівень захисту й поліпшення стану довкілля, підвищення рівня та якості життя, економічну й соціальну згуртованість та солідарність держав-членів» [55] (ст. 2 Договору).

У 2009 році, після того, як вступив в законну силу Лісабонський договір – компетенція правового регулювання прямих іноземних інвестицій покладається вже не на держав-членів, а виключно на ЄС в

межах загальної торгової політики. В даний період і по сьогоднішній основними джерелами інвестиційного права ЄС стають спеціалізовані вторинні акти (регламенти, директиви, рішення), які приймають компетентні органи ЄС (інститути), за рахунок яких регулюється інвестиційна діяльність [56, с. 23]. Коротко охарактеризуємо кожен акт.

Регламент передбачає загальну дію. Даний акт є обов'язковим та застосовується усіма державами-членами ЄС, без виключення. Враховуючи те, що йому притаманне верховенство над національним правом, даний акт «відштовхує» законодавчі акти в частині регулювання певної сфери громадського життя [57]. Однак, деякими вченими європейського права наголошується, що «регламенти потребують часткової імплементації в національне законодавство держав-членів, при цьому під імплементацією мається на увазі процес виконання регламенту за допомогою прийняття актів відповідними органами держави-члена, а також контроль за виконанням регламенту, що реалізовується в діяльності національних судів держави-члена» [56, с. 24].

Директиви є схожими до регламенту та складаються з правил поведінки загального змісту, а відтак, виступають у ролі нормативних актів. Відповідно до ст. 288 Договору про функціонування ЄЕС: «... Директива має обов'язкову силу для кожної держави-члена, кому вона адресована, відносно результату, якого вимагається досягти, але залишає в компетенції національних інстанцій вибір форми і способів досягнення» [57]. Виходячи з цього положення, можна прослідкувати, що директиви не відмічаються деталізованою регламентацією форм і способів, за допомогою яких можливо досягнути результат, встановлений за директивою тієї чи іншої країни-члена ЄС. Також слід відмітити, що провідними директивами, якими регулюється інвестиційна діяльність загалом та інвестиційні послуги в ЄС, зокрема, є наступні (їх існує багато, але виокремимо основні):

– Директива Європейського парламенту та Ради ЄС 2006/49/ЄС від 14 червня 2006 року про достатність капіталу інвестиційних фірм та кредитних установ [58];

– Директива Європейського парламенту та Ради ЄС 2009/65/ЄС від 13 липня 2009 року про координацію законодавчих, регламентаційних і адміністративних положень, що стосуються підприємств для колективного інвестування в обігові цінні папери (Директива про підприємства колективного інвестування в цінні папери) (нова редакція) [59];

– Директива 2011/61/ЄС Європейського парламенту та Ради від 8 червня 2011 року про керуючих альтернативними інвестиційними фондами (AIFMD) [60].

Рішення – це теж інструмент, за допомогою якого регулюється інвестиційна діяльність в ЄС. Згідно до тієї ж ст. 288 Договору про функціонування ЄЕС вказується, що «рішення є обов'язковим у повному обсязі. Коли рішення вказує адресатів, воно обов'язкове тільки для них» [57]. Джерелами даного акту виступають судові рішення ЄС, а також приписи рішень судів ЄС, які є обов'язковими для виконання національними судами усіх без виключення держав-членів ЄС [56, с. 25].

Іншою, не менш важливою складовою правового забезпечення інвестиційної діяльності в розвинених країнах світу та ЄС є правові гарантії, за якими зберігаються та повертаються інвестиції. В цьому контексті необхідно визнати переконливу думку О.В. Рибія, який досліджував міжнародно-правове регулювання інвестиційної діяльності та зазначав таке: «прагнучи забезпечити гарантування інвестицій на багатосторонній основі, західні держави ініціювали укладання в 1985 р. Сеульської конвенції про заснування Багатостороннього агентства гарантування інвестицій (БАГІ), яке займається страхуванням інвестицій від комерційних і некомерційних ризиків за підтримки держав-експортерів інвестицій, або спільно з країнами-імпортерами, в інтересах

заохочення національної інвестиційної політики та сприяння економічному розвитку» [61, с. 12-13].

Також не можна оминати увагою моделі інвестиційної політики розвинених країн, які впливають на правове забезпечення інвестиційної діяльності. Вченими загальноприйнято виділяти наступні:

1) модель інвестиційної політики США в більшій мірі орієнтується на те, щоб реалізувати принципи економічної свободи та лібералізму, без серйозного втручання до економічного процесу;

2) модель інвестиційної політики Великобританії націлена на те, щоб захищати права власників капіталу і забезпечувати безперешкодне та швидке накопичення капіталу в інтересах його власників;

3) модель інвестиційної політики Німеччини відмічається творчим спрямуванням по відношенню до фінансових інститутів внутрішнього типу, а також жорстким прогресивним оподаткуванням;

4) модель інвестиційної політики Японії характеризується акцентуванням на державне фінансування проєктів, тобто за якими відбувається будівництво активного партнерства між державою та приватними інвесторами [62].

У контексті наведених моделей, слід вказати, що під час регулювання інвестиційної політики у такій країні як Німеччина не остання роль покладається на інвестиційні компанії, функціонування яких, безумовно, регулюється законодавством. Так, згідно до законодавства Німеччини, інвестиційні компанії є кредитними установами на які розповсюджуються усі норми законодавчих актів, які мають безпосереднє відношення до таких установ. В цілому, характерними ознаками інвестиційної сфери за моделлю Німеччини є:

- а) відсутній єдиний закон та орган, який би регулював інвестиційну діяльність;
- б) ступінь контролю є високим, тим самим, він дає можливість Уряду забезпечити максимальну зручність в процесі виконання контрольних функцій;
- в) «жорстке» прогресивне

оподаткування доходів щодо суб'єктів господарювання;
г) децентралізоване регулювання ринку цінних паперів [62] тощо.

В свою чергу, якщо в приклад взяти ще досить цікаву, на нашу думку, японську модель інвестиційної політики та деталізувати її, слід вказати, що державою контролюється банківська сфера та на власний розсуд приймається рішення щодо мобілізації заощаджень населення, надаючи такі кошти, виходячи з пільгових умов корпораціям в обмін на співпрацю та неухильне додержання зобов'язань, які вони на себе прийняли. Роль того, хто координує ці кошти бере на себе організована державою консультативна рада. Необхідною умовою, при якій можливо реалізувати інвестиційну модель цієї країни є потужний приватний сектор та держава, які в сукупності володіють дієвим апаратом. Мається на увазі, що значення урядових інстанцій тут настільки масштабне, що при необхідності (якщо така з'являється) в тому, щоб посилити обсяг виробництва, відповідна галузь в порядку, встановленому законом переводиться в режим, яким дозволяється здійснювати адміністративну координацію капіталовкладень на певний проміжок часу. Значною перевагою наведеної моделі є змога мобілізувати істотні кошти на ефективні інвестиції [62].

Отож, враховуючи усе вищенаведене та роблячи узагальнений висновок, слід вказати, що здійснивши аналіз міжнародного досвіду щодо правового забезпечення інвестиційної діяльності через такі поетапні складові як (правова регламентація інститутів спільного інвестування; джерела інвестиційного права ЄС у вигляді регламентів, директив та рішень, які приймають компетентні органи ЄС (інститути), за рахунок яких регулюється інвестиційна діяльність; правові гарантії, за якими зберігаються та повертаються інвестиції; моделі інвестиційної політики) – виокремити чітко конкретизовані напрями позитивного досвіду у цій сфері до вітчизняного простору не вбачається за можливе, аргументуючи це наступним чином.

Ми не заперечуємо того, що подібний досвід є корисним, аби удосконалювати в нашій країні систему правового забезпечення інвестиційної діяльності загалом та інвестиційного клімату, зокрема, однак, враховуючи «зашкалюючий» рівень корупції, який досить проблематично долати, особливо в системі публічної адміністрації, а тому, прив'язувати такий досвід дуже складно. В даному випадку яскравим може бути приклад японської моделі, за якою існує неупереджений чиновницький апарат, у якого бездоганна репутація та непримірно відношення до будь-яких проявів корупційних дій.

Іншим безсумнівним фактом є те, що інвестиційна привабливість нашої країни обумовлюється її економічним потенціалом, а також досить дешевою сировинною базою і робочою силою. Проте, якби там не було, але існують певні фактори, які заважають притоку інвестицій в Україну, зокрема: зарегульована підприємницька діяльність; окрім корупції, превалювання дуже низького рівня довіри до судів і правоохоронних органів. Серед іншого, в нашій країні не користуються широким поширенням інститути спільного інвестування по причині численних шахрайських схем в даній сфері. Більш того, фондовий ринок України, наразі, фактично закритий і слаборозвинений, а рівень довіри зарубіжних інвесторів до акцій вітчизняних підприємств, м'яко кажучи, незначний.

В цілому, якщо виходити з розглянутого міжнародного досвіду, єдине, що вбачається за можливе виокремити, це потребу систематизації вітчизняного законодавства до сфери інвестицій загалом та інвестиційної діяльності, зокрема, в аспекті досягнення позитивного інвестиційного клімату. На нашу думку, результатом такої систематизації має стати цілісний консолідований акт, який буде регулювати всі ключові питання інвестиційної діяльності, що дасть змогу забезпечити додержання принципу правової визначеності за цією сферою. З-поміж цього, кожному діючому і потенційному інвестору в

Україні має гарантуватися отримання зрозумілого і дієвого інструментарію своєї діяльності та щодо захисту власних інвестицій, а також гарантуватися повернення своїх вкладень у разі необхідності.

3.2. Напрями вдосконалення правових засобів, які забезпечують позитивний інвестиційний клімат з врахуванням проблемних питань

Сприятливий інвестиційний клімат в будь-якій країні вимагає стабільне, чітке і прозоре інвестиційне законодавство, а також простих «правил гри» в частині ведення бізнесу і гарантування інвестицій. Не дивлячись на те, що в Україні сформована міцна законодавча база стосовно регулювання інвестиційної діяльності, однак, говорити про те, що вона є стабільною та прозорою – некоректно, у зв'язку з постійними змінами та доповненнями, через що багато норм нівелюються та призводять до колізій. З огляду на наведене, а також враховуючи жорстку конкуренцію, яка відбувається у сучасному світі, провідною в цьому питанні є роль держави, а саме її підтримка в частині правового забезпечення інвестиційної діяльності. Окреслене спонукає сказати про необхідність дослідження перспективних напрямів вдосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності в нашій країні, виділяючи можливі проблеми та аналізуючи це питання переважно через правову доктрину, яка представлена досить вдалими позиціями сучасних вчених/правників і насамкінець зробимо власне узагальнення по заключному підрозділу кваліфікаційної роботи.

Попередньо відзначимо, що процес правового забезпечення інвестиційної діяльності, як відмічається Р.В. Афанасієвим, складає наступні основоположні напрями діяльності держави, як «адміністративно-правове упорядкування публічного інвестування, створення публічних умов сприяння іншим (приватним) суб'єктам у

належному, відповідному до вимог законодавства і національних публічних інтересів, здійсненні інвестиційної діяльності, а також охорона захист прав інвесторів, в тому числі на інвестиції» [63, с. 39]. Враховуючи надану позицію, слід зазначити, що саме ці напрями є визначальними під час вибору та систематизації правових засобів, які забезпечують як інвестиційну діяльність, так і позитивний інвестиційний клімат. Додамо також про те, що реалізація на практиці таких напрямів є першочерговою задачею публічної адміністрації та однією із перших умов в процесі забезпечення позитивного інвестиційного клімату.

Як нами вже було з'ясовано у попередньому розділі, що адміністративно-правові засоби є провідною категорією за цією сферою. Тож, в межах цього підрозділу, потрібно зазначити, що саме адміністративно-правові засоби, які забезпечують позитивний інвестиційний клімат є найбільш оптимальними та наближеними до відповідного суб'єкта правовідносин інструментами юридичного характеру, аби досягнути приватну чи публічну мету. Порівняно з декларативними нормами міжнародних актів, ці засоби, які регламентовані підзаконними нормативно-правовими актами, здійснюють регулювання конкретних правових відносин за сферою інвестиційної діяльності, а також чітко фіксують дієві гарантії прав і свобод інвесторів та способи захисту їх інтересів.

Продовжуючи, слід відмітити думку Н.В. Намлієвої, яка говорить, що «основною метою інвестиційної політики держави є створення сприятливих умов для розвитку інвестиційного процесу» [64, с. 97]. На думку вченої: «основними завданнями державної інвестиційної політики є: підтримка (стимулювання) окремих галузей економіки; забезпечення збалансованого розвитку галузей господарювання та експортного виробництва; досягнення конкурентоспроможної вітчизняної продукції» [64, с. 98] тощо. На нашу думку, практично

реалізувати та виконати вищенаведені задачі інвестиційної політики можливо тільки за рахунок чітко встановлених адміністративно-правових засобів, націлених на вдосконалення та розвиток реальних секторів економіки, які дозволять сформуванню також реальні гарантії, щоб забезпечувати права інвесторів.

Загалом, вважаємо, що наразі в Україні недостатньо сприятливий інвестиційний клімат, що пояснюється і відсутністю комплексної програми економічного розвитку, і нерозвиненим фондовим ринком, однак, ключовим вбачається, як доводилося говорити – недосконале вітчизняне законодавство за сферою правового регулювання інвестиційної діяльності, а також відсутність ефективного механізму, який би сприяв реалізовувати адміністративно-правові засоби.

Особливою загрозою під час формування позитивного інвестиційного клімату є бюрократична система адміністрування (реєстрація, ліцензування, оподаткування) бізнесу в нашій країні, що є причиною корупційних дій. Окрім цього, аж ніяк не сприяють покращувати інвестиційний клімат негативні ситуації щодо порушення прав та інтересів іноземних інвесторів, як приклад через (рейдерські захоплення підприємств, тривалі судові процеси, тощо).

У контексті наведеного, слід виокремити позицію Т. Долінської та Т. Юр'євої, якими відзначається, що «основними напрямками поліпшення інвестиційного клімату країни повинно бути: формування сприятливого інвестиційного іміджу через організацію та участь в міжнародних виставках, ярмарках, інвестиційних проектах, публікації в міжнародних друкованих виданнях відповідного профілю; сприяння розвитку інвестиційної інфраструктури (інвестиційних фондів, аудиторських та страхових компаній); покращання інформаційного забезпечення іноземних інвесторів про потенційні можливості інвестування; розробка та подання пропозицій у вищі органи державної влади України щодо вдосконалення державного регулювання сфери

іноземного інвестування» [65, с. 157]. Повністю підтримуємо окреслені напрями вчених та додамо від себе, що необхідною задачею державної підтримки має бути належна та якісна ревізія в нині діючій системі формування та підтримки інвестиційного клімату нашої країни, в тому числі потребується стратегічний аналіз пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної економіки, а також ідентифікація факторів, через які прийняті нормативно-правові акти з ціллю підтримки сприятливого інвестиційного клімату не демонструють своєї ефективності на практиці.

З метою продовження, зазначимо, що одна із причин, яка гальмує процес створення позитивного інвестиційного клімату в нашій країні – це відсутній внутрішній ринок інвестицій. Наведене свідчить про те, що сьогоднішня довіра громадян до інвестиційних фондів та компаній знаходиться на низькому рівні, що обумовлено несприятливим досвідом їх функціонування в минулому та як результат – призводить до відсутності цивілізованого фондового ринку на території нашої країни.

В контексті наведеного міркування, аби покращити інвестиційний клімат, на думку Є.Ю. Мордань та А.В. Гуца: «необхідно провести ряд заходів які комплексно впливають на інвестиційне середовище в країні, серед таких заходів варто назвати: підвищення рівня загального розвитку регіону та рівня розвитку інвестиційної інфраструктури; контроль за рівнем криміногенних, екологічних та інших ризиків; удосконалення правової та нормативної бази держави, націлених на створення і функціонування стабільної економіки; ведення політики, направленої на стійке зниження інфляції та інфляційних очікувань; підвищення рівня ВВП; скорочення масштабу корупції в органах самоврядування» [66, с. 37].

Значимою та справедливою є думка Р.П. Бойчука, яким вказується, що «на інвестиційну політику України і її нормативно-правове забезпечення значний вплив справляють інтеграційні процеси, що відбуваються останнім часом у світі. Це є схожою ознакою в

регулюванні інвестиційної діяльності в Україні і в зарубіжних країнах. Проте державне регулювання інвестиційної діяльності повинно здійснюватися з чітко визначеними національними пріоритетами; завданням, які протистоять впливу зовнішніх негативних економічних чинників, мінімізації заподіяних ними збитків; активним використанням участі у світовому поділі праці для створення сприятливих умов розвитку економіки; забезпечення відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам» [56, с. 28]. Виходячи з даної позиції, зазначимо, що для нашої країни, як неодноразово говорилося, основний інтеграційний процес, який прямо впливає на інвестиційний клімат – це процес євроінтеграції. Задача публічної адміністрації в цьому аспекті не тільки приводити вітчизняне законодавство за сферою інвестиційної діяльності згідно до стандартів ЄС, але і захищати інтереси з ціллю залучити максимальний обсяг інвестицій за галуззю високотехнологічного виробництва продукції. Тільки так Україна зможе хоч якось конкурувати з провідними країнами та забезпечити позитивний інвестиційний клімат, враховуючи жорстку європейську конкуренцію. Слід також вказати, що адміністративно-правові засоби в цьому процесі відіграють провідну роль, оскільки характеризуються безпосередніми правовими інструментами, за допомогою яких здійснюється інвестиційна діяльність.

Досить цікавою є думка З. Сірика, який говорив, що «визначальною умовою активної інвестиційної діяльності є ступінь інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку, найперше на рівні регіонів» [39, с. 270]. З ціллю підвищити інвестиційну привабливість регіонів для того, щоб створити умови в частині збільшення притоку матеріального забезпечення за пріоритетними галузями економіки, тим самим, забезпечуючи інтенсивне економічне зростання, як вбачається З. Сіриком, потрібно вирішувати наступні

задачі: «формування сприятливого інвестиційного клімату; розвиток інфраструктури для інвестиційної діяльності; напрямки потоків інвестицій у наукомісткі високотехнологічні галузі; забезпечення інформаційної, кадрової підтримки; впровадження у виробництво інноваційних технологій» [39, с. 271].

На наш погляд, аби реалізувати поставлені задачі, наведені вченим, потрібно приділяти прискіпливу увагу наступним заходам:

- удосконалювати інвестиційну та податкову законодавчу базу з питань інвестиційної діяльності, звільнивши інвесторів від сплати частини податків;

- створювати можливості, щоб формувати суб'єктами інвестиційної діяльності власні інвестиційні фонди;

- розробляти та реалізовувати міжмуніципальні інвестиційні проекти;

- створювати позитивний інвестиційний облік регіону та країни в цілому.

Узагальнюючи дані напрями, додамо, що не менш важливим є забезпечення послідовного розвитку інвестиційної політики через реалізацію належної нормативної бази, якою будуть враховуватися усі сучасні інновації. Ключова ціль – досягти того, щоб за кожним регіоном нашої країни створювалася сучасна та прогресивна модель інвестиційної політики, в якій буде підкріплення у вигляді різноманітного набору механізмів для потенційного інвестора.

З метою продовження, слід відмітити значущі фактори, запропоновані вченими, якими встановлюється інвестиційний клімат, зокрема: «передбачуваний темп інфляції і ставка процента на ринку, а також ризики, пов'язані із законодавчими регуляторними і податковими нормами» [67, с. 324]. Відтак, серед заходів стосовно покращення інвестиційного клімату в Україні, як вважають вчені, мають бути наступні: «лібералізація зовнішньої торгівлі та руху іноземного

капіталу; модернізація митної і транспортної політики; приведення законодавства щодо українського страхового ринку у відповідність до європейських і світових стандартів; створення системи партнерської взаємодії органів влади та бізнесу, стабілізація законодавчого середовища для бізнесу; удосконалення корпоративного та державного управління, зниження політичних ризиків, розроблення на рівні держави концепції інноваційного розвитку країни на середньо - і довгострокову перспективу» [67, с. 325] тощо.

На нашу думку, особливої уваги заслуговує пропозиція стосовно розробки концепції інноваційного розвитку. До такої концепції, як нами вбачається, має входити комплекс ефективних адміністративно-правових засобів, які забезпечують позитивний інвестиційний клімат, із вказівкою на чітко означених виконавців і терміни, за які необхідно виконати поставлені задачі.

Не можна залишити повз уваги дослідження А.В. Журавля, який аналізував інвестиційний клімат та напрями його поліпшення, говорячи про те, що стійкий підйом економіки неможливий без реального інвестування, у зв'язку з чим, ним було запропоновано наступні заходи: «забезпечення політичної стабільності шляхом злагоджених дій законодавчої та виконавчої гілок влади; дотримання прозорості процедури в прийнятті рішень центральними та місцевими органами виконавчої влади; подальше реформування податкової системи для зменшення податкового навантаження; зміцнення банківської системи» [68, с. 98].

Окреслені заходи, щоб поліпшити інвестиційний клімат, на нашу думку, мають дещо загальний характер та скоріш за все передбачалися як орієнтовані напрями задля реформування економіки. Більш деталізовано проблеми та напрями їх вирішення продемонстровані в програмних документах, що затверджувалися Кабміном. Охарактеризуємо це питання більш детально.

В першу чергу, слід вказати на досить цікавий момент. На сьогоднішній день найактуальнішим та єдиним документом є Стратегія розвитку інноваційної діяльності до 2030 року, яка схвалена в 2019 році та безумовно має відношення до нашої теми, але опосередковане. Що ж стосується нашого питання, то на сьогодні продовжує діяти вже згадувана нами «Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні» від 2011 року [17]. Чому досі не існує оновленої Програми саме в частині інвестиційної діяльності, відповіді на це питання не існує. Тож оперувати доводиться виключно її положеннями, які актуальні по сей день. Так, за цією Програмою наводяться наступні проблеми розглядуваного нами питання (виділимо деякі):

– «невизначеність правового інструменту залучення недержавних інвестицій з метою розвитку економіки, у тому числі механізму забезпечення розвитку державно-приватного партнерства» [17]. Відзначимо, що на законодавчому рівні питання, які стосуються інвестиційної діяльності врегульовано більш менш прийнятно, однак, удосконалювати необхідно саме механізм правового забезпечення інвестиційної діяльності загалом та позитивного інвестиційного клімату, зокрема;

– «висока енергоємність внутрішнього валового продукту; зношеність основних фондів» [17]. Ці проблеми взаємопов'язуються між собою та потребують комплексного вирішення, за рахунок адміністративно-правових засобів, які допоможуть стимулювати оновлення основоположних фондів підприємства та запровадити енергоефективні технології;

– «невизначеність пріоритетів розвитку базових галузей економіки та відсутність сприятливих умов для залучення інвестицій з метою забезпечення розвитку високотехнологічного виробництва» [17]. З приводу цієї проблеми слід сконцентруватись на тому, що в нашій

країні по сей день економіка «розвивається» за інерцією, з використанням засобів виробництва, формування яких було ще за часи СРСР, що зумовлює сучасну зношеність ключових фондів, а також відсутність факторів стимулюючого спрямування, аби запроваджувати високотехнологічне виробництво.

Для вирішення наведених проблем необхідно максимально активізувати інвестиційну діяльність, націленість якої керується тим, щоб забезпечити розвиток базових галузей економіки. Додамо, що наведені проблеми обумовлені недосконалим правовим фундаментом, а також невиконанням його деякими суб'єктами господарської діяльності, мається на увазі, що наразі відсутні ефективні адміністративно-правові засоби, які б належним чином забезпечували інвестиційну діяльність загалом та позитивний інвестиційний клімат в Україні, зокрема.

Зазначимо, що в окресленій Програмі передбачається низка адміністративно-правових засобів, які націлені на забезпечення позитивного інвестиційного клімату (виділяти їх не будемо, оскільки вони більш менш були розкриті через позиції вчених), лиш вкажемо про те, що революційні події 2014 року та збройна агресія зі сторони Російської Федерації відтермінували реалізацію даної Програми, яка не виконана навіть в умовах сьогодення. В цей період прослідковувався суттєвий відтік капіталу та зменшення обсягів інвестицій, загальний рівень економіки був мінімальним, відбувається також девальвація гривні та загалом погіршується інвестиційний клімат через існуючу збройну агресію.

Продовжуючи, пропонуємо виокремити з-поміж наведеної Програми – «Концепцію Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки» [69], схваленої Розпорядженням Кабміну від 29 вересня 2010 року № 1900-р, яка, між іншим, наразі теж є актуальною. За даною Концепцією передбачено

основні причини, через які виникають проблеми низької інвестиційної активності, а саме:

- «несприятливі умови для інвестування, зокрема, недосконале законодавство з питань захисту права власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок, провадження підприємницької діяльності та здійснення контролю за нею;
- недостатній рівень державної підтримки інвестиційної діяльності, неналежним чином розвинута система підготовки інвестиційних програм і проектів для надання державних інвестицій;
- нерозвинутість інвестиційного ринку та інфраструктури;
- відсутність дієвих механізмів державно-приватного партнерства в інвестуванні» [69].

Виникнення наведених проблем пов'язується з «недосконалістю державної інвестиційної політики, прогалинами в інвестиційному законодавстві, відсутністю належного інституційного забезпечення розвитку інвестиційного ринку та його інструментів і як наслідок – недостатнім обсягом внутрішніх та зовнішніх інвестицій» [69].

Вкажемо, що за цією Концепцією також передбачаються адміністративно-правові засоби, які забезпечують позитивний інвестиційний клімат та залишаються актуальними в умовах сучасної України. Знову ж таки, перелічувати їх не будемо, по тій же причині, що і за Програмою, тобто, у зв'язку з обґрунтованими позиціями наданих вченими.

Насамкінець, слід вказати на достатньо свіжу інформацію, яка стосується раціональних та доцільних рекомендацій стосовно покращення інвестиційного клімату, які були висловлені нині діючим Президентом України – Володимиром Зеленським на економічному форумі у Давосі (21 січня 2020 року). Як було запропоновано Президентом, той хто буде інвестувати в нашу країну понад 100 млн \$., одержуватиме персонального «опікуна» від уряду. Нова програма, яка

буде називатися Investment nanny, гарантуватиме за кожним інвестором (компанією) окремий контракт. Іншою пропозицією було наступне: хто буде долучатися до великої приватизації на суму більш ніж 10 млн \$., тому надаватимуться податкові канікули, мається на увазі, що інвестор буде звільнятися на 5 років від сплати податку на прибуток [70].

На наш погляд, такі пропозиції є досить непоганими, оскільки, надаючи інвесторам персонального асистента, який буде знати вітчизняне законодавство, контактувати з публічною адміністрацією – дасть змогу забезпечувати комфортабельні умови інвестиційної діяльності для нерезидентів, а також покращить рівень довіри іноземних інвесторів як до вітчизняної економіки, так і публічної адміністрації.

Отже, провівши аналіз напрацювань доктринального та практичного спрямування, а також виходячи з деяких положень вітчизняних нормативно-правових актів, було виявлено ряд значних проблемних питань в частині регулювання відповідних правових відносин зазначеної сфери.

Таким чином, узагальнюючи та завершуючи представлений підрозділ дослідження, слід сформулювати, на нашу думку, ключові напрями вдосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності та забезпечення позитивного інвестиційного клімату в Україні, враховуючи їх відображення через адміністративно-правові засоби, а саме:

1) систематизувати вітчизняне законодавство за сферою правового регулювання інвестиційної діяльності з подальшою перспективою прийняти єдиний консолідований нормативний акт, який буде регулювати як інвестиції, так і інвестиційну діяльність в цілому;

2) розробити та прийняти «Програму розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності до 2025 року» (оскільки сьогодні продовжує діяти Програма, схвалена ще у 2011 році), якою будуть передбачені

конкретні адміністративно-правові засоби, спрямовані на те, щоб забезпечити позитивний інвестиційний клімат в нашій країні;

3) продовжувати імплементувати європейські норми та принципи за сферою інвестиційної діяльності у вітчизняне законодавство та правозастосовну практику;

4) реалізувати ефективні підрозділи органів публічної адміністрації в частині надання послуг інформаційного та адміністративного спрямування інвесторам, які є діючими та потенційними, враховуючи принцип «єдиного вікна», яке регламентовано чинним законодавством;

5) запровадити повноцінний електронний документообіг за сферою адміністрування інвестиційної діяльності публічної адміністрації, враховуючи використання сучасної технології цифрового підпису (відмітимо, що наразі існує досить небагато спеціального технічного обладнання, яке може його опрацювати), тож, сподіваємося, що в подальшому майбутньому це буде звичною справою;

б) розробити та адаптувати за вітчизняним податковим законодавством систему податкових пільг для підприємств, у яких іноземний капітал, у випадку, якщо ними здійснюються прямі іноземні інвестиції за напрямом високотехнологічних сфер виробництва (тут доцільно використовувати інститут податкових канікул, який запропоновано Президентом Володимиром Зеленським).

Наведений перелік напрямів безумовно не є кінцевим, проте, навіть їх виконання та реалізація на практиці принесе свої «плоди» у вигляді значного покращення нинішнього положення інвестиційної діяльності та підвищення позитивного інвестиційного клімату в Україні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі подано теоретичне та практичне узагальнення, яке дало можливість на основі напрацювань правової доктрини та положень вітчизняного законодавства розглянути особливості правового регулювання інвестиційної діяльності України, враховуючи євроінтеграційні процеси, а також виявити прогалини такого регулювання та сформулювати відповідні напрями вдосконалення його механізму в аспекті досягнення позитивного інвестиційного клімату. Одержані результати дослідження дали змогу виокремити висновки з теоретичним та практичним значенням:

1. Після здобуття Україною незалежності в 1991 році було розпочато новий етап розвитку законодавства в частині правового регулювання інвестиційної діяльності. Основу цієї сфери становлять закони, підзаконні нормативно-правові акти та міжнародні правові акти.

Встановлено, що правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні раціонально межувати трьома основними періодами, зокрема:

1) 1991-2000 рр., коли формується вітчизняне законодавство та приймаються основні закони у сфері інвестиційної діяльності;

2) 2000-2014 рр., коли починається активна трансформація вітчизняного законодавства, враховуючи євроінтеграційні процеси;

3) 2014 рік по сьогоднішній день, коли було розпочато Революцію Гідності та відмічається остаточним вибором геополітичного вектору (євроінтеграція). В цей період значно вдосконалюється інвестиційне законодавство: а) скасовується обов'язкова реєстрація іноземних інвестицій; б) лібералізується інвестиційна діяльність тощо.

Відмічено, що стан правового регулювання за інвестиційною сферою необхідно вдосконалювати, бо, не дивлячись на розгалужену систему нормативно-правових актів, говорити в повній мірі про те, що сьогодні така система законодавства є цілісною та взаємоузгодженою

буде неправильно. Додамо, що вітчизняне законодавство за сферою регулювання інвестиційної діяльності є нестабільним, тому що законодавча база «систематично» змінюється, більш того, під час її формування одні нормативні акти приймаються, інші – відміняються, або ж їх положення можуть відображатися за іншими нормативно-правовими актами.

2. Розглянувши інвестиційний клімат як невід’ємну складову правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні, було встановлено, що під інвестиційним кліматом держави загальноприйнято розуміти комплекс факторів політичного, соціально-економічного, фінансового, організаційно-правового спрямування, які відносяться до певної країни та активізують інвестиційну діяльність як національних, так іноземних інвесторів в процесі прийняття ними рішення стосовно інвестування.

Також виявлено, що вагома роль в процесі забезпечення позитивного інвестиційного клімату в Україні відводиться адміністративно-правовим засобам під якими можна розуміти систему норм адміністративного характеру, актів застосування і тлумачення норм права, а також типових угод та рекомендацій методично-правового спрямування, які націлені на те, щоб удосконалювати правове регулювання інвестиційної діяльності, захищати права і свободи інвесторів та в комплексі – забезпечувати інвестиційний клімат, приваблюючи іноземних інвесторів.

Окрім цього було з’ясовано, що особливе місце надається правовим засадам регулювання інвестиційної діяльності, створених публічною адміністрацією. Так, суб’єкти, що наділяються владними повноваженнями, вправі приймати нормативно-правові акти та формувати відповідну юридичну практику за сферою правового регулювання інвестиційної діяльності, тим самим, закріплюючи

«правила гри» за усіма іншими учасниками цих правовідносин. Серед таких суб'єктів нами було виокремлено наступні:

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) Президент України;
- 3) Національний банк України;
- 4) Міністерство фінансів України;
- 5) Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України;
- 6) Державна служба статистики України;
- 7) Державне агентство України з інвестицій та розвитку;
- 8) інші органи публічної адміністрації.

3. З'ясовано, що до основоположних форм, за допомогою яких відбувається ефективне правове забезпечення інвестиційної сфери належить законотворча та нормотворча діяльність публічної адміністрації, в тому числі, діяльність суб'єктів, що наділені владними повноваженнями із застосуванням норм права (судова і адміністративна практика). Відмічено важливість діяльності публічної адміністрації в частині тлумачення норм права, якими і здійснюється регулювання ключових питань інвестиційної діяльності.

Серед методів правового забезпечення інвестиційної діяльності виокремлено традиційний імперативний метод, який відноситься до адміністративного права, а також диспозитивний та методи рекомендації і заохочення.

Встановлено, що найпоширенішою категорією є способи правового забезпечення інвестиційної діяльності, до яких відносяться адміністративно-правові засади (увесь можливий нормативно-правовий матеріал), за яким регулюються ключові питання як інвестицій, так і інвестиційної діяльності, а також принципи здійснення такої діяльності.

4. Розглянувши правові засоби, які впливають на правове забезпечення інвестиційної діяльності та інвестиційний клімат в Україні,

було встановлено їх підвид, а саме адміністративно-правові засоби, які різняться тим, що їх створення та застосування покладається на суб'єктів, що наділені владними повноваженнями органів публічної адміністрації, з ціллю – регулювати публічні (адміністративно-правові) відносини. Використання адміністративно-правових засобів здійснюється громадянами та юридичними особами у відносинах з органами публічної адміністрації, мета яких – реалізувати та захистити власні права і свободи.

Також було виявлено основний перелік адміністративно-правових засобів в розглядуваному питанні, серед яких:

1) інвестиційні угоди типового змісту, а також супровідні документи, які відображають усталену правозастосовну практику за сферою інвестиційної діяльності;

2) рекомендації методичного характеру з доктринальним рівнем стосовно порядку та засобів здійснення інвестиційної діяльності, які є результатом узагальнюючих наукою економічних процесів, статистичної інформації, діючої та перспективної законодавчої бази та подальшим прогнозуванням розвитку світового і вітчизняного ринків;

3) консультації фахівців індивідуального характеру з економіко-юридичним спрямуванням за сферою інвестиційної діяльності стосовно ключових напрямів та способів, за якими здійснюється інвестиційна діяльність у тій чи іншій державі (окремих регіонах);

4) інформаційні ресурси мережі Інтернет з економічним та юридичним змістовним наповненням, в яких міститься інформація стосовно об'єктів інвестиційної діяльності та установ, підприємств, органів, що потрібна, аби здійснювати оцінювання інвестиційних ризиків та потенційного прибутку. Також подібна інформація може стосуватися засновників, статутного капіталу, податкових (кредитних) зобов'язань та факти притягнення до юридичної відповідальності.

Між іншим, було виокремлено ключовий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні», який пересічно їх відображає.

5. Здійснивши аналіз міжнародного досвіду щодо правового забезпечення інвестиційної діяльності через такі поетапні складові як (правова регламентація інститутів спільного інвестування; джерела інвестиційного права ЄС у вигляді регламентів, директив та рішень, які приймають компетентні органи ЄС (інститути), за рахунок яких регулюється інвестиційна діяльність; правові гарантії, за якими зберігаються та повертаються інвестиції; моделі інвестиційної політики) – виокремити чітко конкретизовані напрями позитивного досвіду у цій сфері до вітчизняного простору не вбачається за можливе, аргументуючи це наступним чином.

Ми не заперечуємо того, що подібний досвід є корисним, аби удосконалювати в нашій країні систему правового забезпечення інвестиційної діяльності загалом та інвестиційного клімату, зокрема, однак, враховуючи «зашкалюючий» рівень корупції, який досить проблематично долати, особливо в системі публічної адміністрації, а тому, прив'язувати такий досвід дуже складно. В даному випадку яскравий може бути приклад японської моделі, за якою існує неупереджений чиновницький апарат, у якого бездоганна репутація та неприміромне відношення до будь-яких проявів корупційних дій.

Іншим безсумнівним фактом є те, що інвестиційна привабливість нашої країни обумовлюється її економічним потенціалом, а також досить дешевою сировинною базою і робочою силою. Проте, якби там не було, але існують певні фактори, які заважають притоку інвестицій в Україну, зокрема: зарегульована підприємницька діяльність; окрім корупції, превалювання дуже низького рівня довіри до судів і правоохоронних органів. Серед іншого, в нашій країні не користуються

широким поширенням інститути спільного інвестування по причині численних шахрайських схем в даній сфері. Більш того, фондовий ринок України, наразі, фактично закритий і слаборозвинений, а рівень довіри зарубіжних інвесторів до акцій вітчизняних підприємств, м'яко кажучи, незначний.

В цілому, якщо виходити з розглянутого міжнародного досвіду, єдине, що вбачається за можливе виокремити, це потребу систематизації вітчизняного законодавства до сфери інвестицій загалом та інвестиційної діяльності зокрема, в аспекті досягнення позитивного інвестиційного клімату. На нашу думку, результатом такої систематизації має стати цілісний консолідований акт, який буде регулювати всі ключові питання інвестиційної діяльності, що дасть змогу забезпечити додержання принципу правової визначеності за цією сферою. З-поміж цього, кожному діючому і потенційному інвестору в Україні має гарантуватися отримання зрозумілого і дієвого інструментарію своєї діяльності та щодо захисту власних інвестицій, а також гарантуватися повернення своїх вкладень у разі необхідності.

6. Провівши аналіз напрацювань доктринального та практичного спрямування, було виявлено досить цікаві пропозиції вчених/правників щодо можливого вдосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності та забезпечення позитивного інвестиційного клімату в Україні.

Серед іншого, розглянувши деякі положення вітчизняних нормативно-правових актів було виокремлено ряд значних проблемних питань в частині регулювання відповідних правових відносин зазначеної сфери.

Запропоновано власний погляд щодо формулювання ключових напрямів вдосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності та забезпечення позитивного інвестиційного клімату в

Україні, враховуючи їх відображення через адміністративно-правові засоби, а саме:

1) систематизувати вітчизняне законодавство за сферою правового регулювання інвестиційної діяльності з подальшою перспективою прийняти єдиний консолідований нормативний акт, який буде регулювати як інвестиції, так і інвестиційну діяльність в цілому;

2) розробити та прийняти «Програму розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності до 2025 року» (оскільки сьогодні продовжує діяти Програма, схвалена ще у 2011 році), якою будуть передбачені конкретні адміністративно-правові засоби, спрямовані на те, щоб забезпечити позитивний інвестиційний клімат в нашій країні;

3) продовжувати імплементувати європейські норми та принципи за сферою інвестиційної діяльності у вітчизняне законодавство та правозастосовну практику;

4) реалізувати ефективні підрозділи органів публічної адміністрації в частині надання послуг інформаційного та адміністративного спрямування інвесторам, які є діючими та потенційними, враховуючи принцип «єдиного вікна», яке регламентовано чинним законодавством;

5) запровадити повноцінний електронний документообіг за сферою адміністрування інвестиційної діяльності публічної адміністрації, враховуючи використання сучасної технології цифрового підпису (відмітимо, що наразі існує досить небагато спеціального технічного обладнання, яке може його опрацювати), тож, сподіваємося, що в подальшому майбутньому це буде звичною справою;

6) розробити та адаптувати за вітчизняним податковим законодавством систему податкових пільг для підприємств, у яких іноземний капітал, у випадку, якщо ними здійснюються прямі іноземні інвестиції за напрямом високотехнологічних сфер виробництва (тут

доцільно використовуватися інститут податкових канікул, який запропоновано Президентом Володимиром Зеленським).

Наведений перелік напрямів безумовно не є кінцевим, проте, навіть їх виконання та реалізація на практиці принесе свої «плоди» у вигляді значного покращення нинішнього положення інвестиційної діяльності та підвищення позитивного інвестиційного клімату в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нагребельний В.П. Банківське та інвестиційне законодавство України: проблеми вдосконалення. *Правова держава*: зб. наук. пр. 2002. Вип. 13. С. 193–201.
2. Хапко Ю.Б. Інвестиційні правовідносини в сфері інвестиційної діяльності держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 6. Т. 3. С. 25–35.
3. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10 вересня 1991 року № 1540-XII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 46. Ст. 616.
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.
5. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 19. Ст. 80.
6. Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження: Закон України від 17 лютого 2000 року № 1457-III / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 12. Ст. 97.
7. Про інститути спільного інвестування (пайові та інвестиційні фонди: Закон України від 15 березня 2001 року № 2299-III (втратив чинність) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 21. Ст. 103.
8. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 5 липня 2012 року № 5080-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 29. Ст. 337.

9. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»: Закон України від 21 жовтня 2010 року № 2623-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 11. Ст. 70.

10. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5205-VI / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 410.

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні: Закон України від 20 вересня 2019 року № 132-IX / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 46. Ст. 299.

12. Про затвердження Положення про порядок здійснення іноземних інвестицій шляхом набуття у власність нерезидентами облігацій внутрішніх державних позик: Наказ Міністерства фінансів України від 19 січня 2004 року № 17 / Міністерство фінансів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2004. № 17.

13. Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну: Постанова Правління Національного банку України від 10 серпня 2005 року № 280 / Правління Національного банку України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2005. № 280.

14. Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії: Указ Президента України від 19 лютого 1994 року № 55/94 / Президент України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 1994. № 55/94.

15. Про план першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності: Указ Президента України від 10 квітня 2006 року № 300 / Президент України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2006. № 300.

16. Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за

участю іноземного інвестора: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 1997 року № 112 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 1997. № 112.

17. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 року № 389 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2011. № 389.

18. Про схвалення Програми «Інвестиційний імідж України»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 року № 477-р / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2002. № 477-р.

19. Деякі питання управління державними інвестиціями: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2015 року № 571 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2015. № 571.

20. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру інвестиційних проектів: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1062 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2017. № 1062.

21. Про затвердження Положення про департамент інвестицій: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 3 березня 2020 року № 394 / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2020. № 394.

22. Статті угоди Міжнародного валютного фонду 22 липня 1944 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_921#Text (дата звернення: 04.11.2020).

23. Конвенція про захист прав інвестора від 28 березня 1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_047#Text (дата звернення: 04.11.2020).

24. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та особами від 16 березня 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text (дата звернення: 04.11.2020).

25. Угода між Урядом України та Урядом Канади про сприяння та захист інвестицій від 24 жовтня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_008#Text (дата звернення: 04.11.2020).

26. Петухова О.М. Інвестування: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2019. 336 с.

27. Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 38. 2012. С. 366–369.

28. Крупка І.М. Формування макроекономічного інвестиційного середовища в Україні. *Фінанси України*. 2004. № 4. С. 87–96.

29. Ланченко Є.О. Соціально-трудові проблеми розвитку інвестиційних процесів у сільському господарстві. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. № 3. 2012. С. 71–74.

30. Про інвестиційні програми і проекти регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2019 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2019 року № 351-р / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2019. № 351-р.

31. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96 – ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

32. Порядок розроблення інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19 червня 2012 року

№ 724 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2012. № 724.

33. Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13 листопада 2012 року № 1279 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2012. № 1279.

34. Про затвердження форми проектної (інвестиційної) пропозиції, на основі якої готується інвестиційний проект, для розроблення якого може надаватися державна підтримка, Порядку розроблення та форми інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19 червня 2012 року № 724 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2012. № 724.

35. Про затвердження Порядку моніторингу стану розроблення (реалізації) державних інвестиційних проектів: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 25 жовтня 2016 року № 1785 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2016. № 1785.

36. Економічна статистика. Економічна діяльність. Капітальні інвестиції / Публікація документів Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/ioz.htm (дата звернення: 04.11.2020).

37. Про Державне агентство з інвестицій та розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2010 року № 356 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2010. № 356.

38. Програма розвитку інвестиційної діяльності та міжнародного співробітництва Херсонської області на 2019-2021 роки. URL: <https://khoda.gov.ua/programa-rozvitku-%D1%96nvestic%D1%96jno%D1%97-d%D1%96jalnost%D1%96-ta-m%D1%96zhnarodnogo-sp%D1%96vrob%D1%96tnictva-hersonsko%D1%97-oblast%D1%96-na-2019-2021-roki> (дата звернення: 04.11.2020).

39. Сірик З. Місцеве самоврядування та інвестиційні процеси: європейські процеси та вітчизняні реалії. *Ефективність державного управління*. 2016. № Вип. 4 (49). Ч. 1. С. 266–274.

40. Ширман В. Законодавчі новинки, що покращують та погіршують інвестиційний клімат в Україні. *Юридична газета*. 2019. №20 (674). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/zakonodavchi-novinki-shcho-pokrashchuyut-ta-pogirshuyut-investiciyniy-klimat-v-ukrayini-.html> (дата звернення: 04.11.2020).

41. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 30. Ст. 239.

42. Питання Національної інвестиційної ради: Указ Президента України від 29 серпня 2016 року № 365 / Президент України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2016. № 365.

43. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій: Закон України від 31 червня 2016 року № 1390-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 28. Ст. 531.

44. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій: Закон України від 23 травня 2017 року № 2058-VIII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 30. Ст. 323.

45. Юровська В.В. Диспозитивний метод адміністративного права як орієнтир подальших реформаційних процесів у сфері публічної адміністрації. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 6 (1). С. 170–176.

46. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Дата оновлення: 30.11.2015 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 04.11.2020).

47. Висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» Головного науково-експертного управління Верховної Ради України / Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66289 (дата звернення: 04.11.2020).

48. Намлієва Н.В. Принципові основи державного регулювання інвестиційної діяльності. Глобальні та національні проблеми економіки. *Електронне наукове фахове видання Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2018. Випуск 23. С. 96–103.

49. Онуфрієнко О.В. Правові засоби у контексті інструментальної теорії права: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2004. 18 с.

50. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / О.В. Зайчук (відп. ред.), А.П. Заєць, В.С. Журавський, О.Л. Копиленко, Н.М. Оніщенко. К.: Юрінком Інтер, 2006. 685 с.

51. Денисова А. Правові засоби: поняття та види. *Право України*. 2010. № 7. С. 190–195.

52. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» / Верховна Рада

України: офіційний веб-портал. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66289 (дата звернення: 04.11.2020).

53. Фурдичко Л.Є. Інститути спільного інвестування: міжнародний досвід, специфіка та розвиток в Україні. *Регіональна економіка*. 2009. № 1. С. 81–88.

54. Савлук М.І. Гроші та кредит: підручник / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна. К.: КНЕУ, 2002. 598 с.

55. Договір про заснування Європейської Спільноти. Дата оновлення: 01.01.2005 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_017 (дата звернення: 04.11.2020).

56. Бойчук Р.П. Основні засади правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 2. С. 22–31.

57. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_b06 (дата звернення: 04.11.2020).

58. Директива Європейського парламенту та Ради ЄС 2006/49/ЄС від 14 червня 2006 р. про достатність капіталу інвестиційних фірм та кредитних установ. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1468487755210&uri=CELEX:32006L0049> (дата звернення: 04.11.2020).

59. Директива Європейського парламенту та Ради ЄС 2009/65/ЄС від 13 липня 2009 р. про координацію законодавчих, регламентаційних і адміністративних положень, що стосуються підприємств для колективного інвестування в обігові цінні папери (Директива про підприємства колективного інвестування в цінні папери) (нова редакція). URL: <https://www.uaib.com.ua/aktual-kua/euro/directive> (дата звернення: 04.11.2020).

60. Директива 2011/61/ЄС Європейського парламенту та Ради від 8 червня 2011 року про юридичних осіб, які керують альтернативними інвестиційними фондами, та що вносить зміни до Директив 2003/41/ЄС і 2009/65/ЄС, та Регламенти (ЄС) № 1060/2009 та (ЄС) № 1095/2010. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/BG/TXT/?uri=CELEX:32011L0061> (дата звернення: 04.11.2020).

61. Рибій О.В. Міжнародно-правове регулювання інвестиційної діяльності: теорія та практика: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.11. Київ, 2008. 17 с.

62. Гоцуляк Л.В. Інвестиційна політика розвинутих країн в умовах становлення інноваційної економіки. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2014. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3330> (дата звернення: 04.11.2020).

63. Афанасієв Р.В. Особливості адміністративно-правового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні. *Форум права*. 2012. № 4. С. 36–41.

64. Намлієва Н.В. Принципові основи державного регулювання інвестиційної діяльності. Глобальні та національні проблеми економіки. *Електронне наукове фахове видання Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2018. Випуск 23. С. 96–103.

65. Долінська Т., Юр'єва Т. Інвестиційний клімат України та шляхи його формування. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2019. № 25. С. 156–160.

66. Мордань Є.Ю., Гуща А.В. Інвестиційний клімат України та шляхи його поліпшення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 17. С. 33–38.

67. Кравчун О.С., Кібенко О.А. Механізм державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2018. Вип. 3 (38). С. 323–332.

68. Журавель О.В. Інвестиційний клімат України та шляхи його покращення. Проблеми цивільного та господарського права. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 96–98.

69. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 року № 1900-р / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2010 № 1900-р.

70. Investment nanny та податкові канікули: Президент України у Давосі назвав свої пропозиції інвесторам. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/investmentnanny-ta-podatkovyi-kanikuli-prezident-ukrayini-u-59381> (дата звернення: 04.11.2020).

ДОДАТОК

Додаток А

ПРОГРАМА

розвитку інвестиційної діяльності та міжнародного співробітництва Херсонської області на 2019 – 2021 роки

1.	Ініціатор розроблення Програми	Департамент інвестиційної та промислової політики обласної державної адміністрації
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документа обласної державної адміністрації про розроблення Програми	Розпорядження голови обласної державної адміністрації від 01 листопада 2018 року № 794 «Про робочу групу з розроблення проекту Програми розвитку інвестиційної діяльності та міжнародного співробітництва Херсонської області на 2019 – 2021 роки»
3.	Розробник Програми	Департамент інвестиційної та промислової політики обласної державної адміністрації
4.	Співрозробники Програми	Структурні підрозділи обласної державної адміністрації: агропромислового розвитку; економічного розвитку та торгівлі, Херсонська торгово-промислова палата, Херсонський обласний центр зайнятості
5.	Відповідальний виконавець Програми	Департамент інвестиційної та промислової політики обласної державної адміністрації
6.	Співвиконавці Програми	Структурні підрозділи обласної державної адміністрації, Херсонська торгово-промислова палата (за згодою), територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (за згодою), районні державні адміністрації, міськвиконкоми міст обласного значення (за згодою), об'єднані територіальні громади (за згодою); Інститут зрошувального землеробства НААН України (за згодою); Центр інноваційного розвитку сільських територій (за згодою); вищі та професійні навчальні заклади області (за згодою); Херсонський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій (за згодою)
7.	Термін реалізації Програми	2019 – 2021 роки

8.	Перелік бюджетів, які беруть участь у виконанні Програми	Обласний бюджет, інші місцеві бюджети та кошти небюджетних джерел
9.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми, всього, у тому числі за рахунок коштів:	17 698,9 тис грн
9.1.	обласного бюджету	14 848,9 тис грн
9.2.	інших місцевих бюджетів	1 350,0 тис грн
9.3.	інших джерел	1 500,0 тис грн

Програма розвитку інвестиційної діяльності та міжнародного співробітництва Херсонської області на 2019 – 2021 роки (далі – Програма) розроблена на підставі законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про інвестиційну діяльність», «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», «Про захист іноземних інвестицій на Україні», «Про режим іноземного інвестування», «Про інститути спільного інвестування», «Про транскордонне співробітництво», «Про інноваційну діяльність», «Про державно-приватне партнерство», «Про концесії», «Про засади державної регіональної політики», «Про стимулювання розвитку регіонів», розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2013 року № 843-р «Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки», постанови Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 року № 733 «Деякі питання реалізації у 2018 – 2020 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року», Указу Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», розпорядження голови обласної державної адміністрації від 01 листопада 2018 року № 794 «Про робочу групу з розроблення проекту Програми розвитку інвестиційної діяльності та міжнародного співробітництва Херсонської області на 2019 – 2021 роки».

Концептуальні засади Програми відповідають Цілям сталого розвитку, затвердженим на Саміті ООН у 2015 році, та основним завданням реформи «Програма просування інтересів України у світі».